

To Cite This Article: Dinç, Y. (2024). Yer değiştiren yerleşmeleri hümanist coğrafya perspektifinden okumak: Bozkır filmi içerik analizi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 53, 157-184. <https://doi.org/10.32003/igge.1465894>

YER DEĞİŞTİREN YERLEŞMELERİ HÜMANİST COĞRAFYA PERSPEKTİFİNDEN OKUMAK: BOZKIR FİLMİ İÇERİK ANALİZİ*

Reading Relocated Settlements from the Perspective of Humanist Geography: Content Analysis of the Film Bozkır

Yücel DİNÇ^{***}

Öz

İnsanın yaşadığı yerdeki hatıra ve deneyimleri zamanla o yere karşı bağlılık duygusunu geliştirir. Böyle bir yerleşmenin yer değiştirmesi ihtimali ortaya çıkarsa bu durum insan davranış ve ilişkilerini nasıl etkiler? Yer değiştiren yerleşmeler özelinde bu davranış ve ilişkileri açıklayabilecek insan odaklı bir yaklaşım benimsenebilir mi? Bu araştırma sorularından hareketle çalışmanın amacı; yer değiştiren yerleşmelerle ilgili betimsel coğrafya çalışmalarından farklı olarak konunun bilimsel çerçevesini hümanist coğrafya perspektifinde ortaya koymaktır. Çalışmada, yönetmenliğini ve senaryosunu Ali Özel'in yaptığı ve 2019 yılında gösterime giren Bozkır filmi içerik yönünden analiz edilmiştir. Film, Konya'nın Hadim ilçesine bağlı Dedemli köyünün yer değiştirme sürecini konu almaktadır. Çalışmada öncelikle Bozkır filmi indirilmiş ve filmin transkripsiyonu yapılmıştır. Daha sonra yer değiştiren yerleşme konusunu hümanist perspektifle açıklayabilecek tema ve kodlar oluşturulmuştur. Tema ve kodlar, MAXQDA 2020 programında işlenmiş ve bu program yardımıyla belge portreleri ve kelime bulutu hazırlanmıştır. İçerik analizleri, filmde yere bağlılık ve kabullenme temalarının diğer temalardan çok daha baskın olduğunu ve filmin bu temalar arasındaki çatışmalarla şekillendiğini göstermiştir. Çalışmanın bulguları; yerleşmelerin yer değiştirmesi süreçlerinde bu sürecin baş aktörü olan insanın duygu, düşünce, davranış ve beklentilerinin asla görmezden gelinmemesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Yer Değiştiren Yerleşmeler, Hümanist Coğrafya, Dedemli, Bozkır Filmi, İçerik Analizi

Abstract

People's memories and experiences where they live develop a sense of belonging to that place over time. If the possibility of relocation of such a settlement arises, how will this affect human behavior and relations? Can a human-centered approach be adopted to explain these behaviors and relationships specifically regarding the issue of relocated settlements? Based on these research questions, the aim of the study is to reveal the scientific framework of the subject from the perspective of humanist geography, unlike descriptive geography studies on relocated settlements. In this study, the film Bozkır, directed and written by Ali Özel and released in 2019, was analyzed in terms of content. The film is about the relocation process of Dedemli village in Konya's Hadim district. In the study, firstly the film Bozkır was downloaded and it was transcribed. Later, themes and codes were created to explain the issue of relocated settlements from a humanist perspective. The themes and codes were processed in the MAXQDA 2020 program, and document portraits and word clouds were prepared with the help of this program. Content analysis showed that the themes of place attachment and acceptance were much more dominant than the other themes in the film, and that the film was shaped by the conflicts between these themes. The findings of the study revealed that the feelings, thoughts, behaviors and expectations of people, who are the main actors of this process, should never be ignored in the relocation processes of settlements.

Keywords: Relocated Settlements, Humanistic Geography, Dedemli, The Film Bozkır, Content Analysis

* Bu çalışmanın hümanist coğrafya perspektifi dışındaki bölümlerinin özeti 3. İstanbul Uluslararası Coğrafya Kongresi'nde (14-17 Haziran 2023) "Türkiye'de yer değiştiren yerleşmeleri filmler üzerinden okumak: Bozkır filmi nitel analizi" başlığıyla bildiri olarak sunulmuştur.

** **Sorumlu Yazar:** Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, dyucel.13@hotmail.com

GİRİŞ

Yer değiştiren yerleşmeler “bir yerleşmenin tamamının ya da bir bölümünün güvenli olmayan bir konumdan daha güvenli bir konuma, yeni bir topluluk oluşturulmasına yol açacak şekilde taşınması veya başka bir konumda arazi ve konut sağlayarak taşınmaya yol açması” olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2005). Kapsamlı tanımlardan bir diğeri ise Ceylan (2011) tarafından yapılmıştır. Buna göre yer değiştiren yerleşme; “hangi neden ve nedenlerle olursa olsun bir veya birkaç yerleşmenin kısmen veya tamamen, yakın veya uzak bir mesafe dâhilinde, aynı veya farklı bir ad altında, kısa veya uzun bir süre içinde, zorunlu veya isteğe bağlı, devletin veya halkın kendi imkânlarıyla yeni bir yerleşmenin kurulmasıyla sonuçlanan bir yer değiştirme olayıdır.” Bu tanımlardan hareketle bir yer değiştirme olayı neticesinde yeni bir yerleşme serüveninin başladığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yer değiştiren yerleşmelerin bir yerleşmeden mevcut başka bir yerleşmeye gerçekleşen nüfus hareketliliğini ifade eden göç olayından farklı bir anlama sahip olduğu anlaşılmaktadır (Dinç vd., 2021). Diğer yandan herhangi bir yere taşınmayıp tamamen terk edilen ve tarih sahnesinden silinen yerleşmeler de yer değiştiren yerleşmeler kapsamına girmemektedir. Bununla birlikte idari bir düzenleme neticesinde birkaç yerleşmenin birleştirilmesi de konunun kapsamı dışındadır (Ceylan, 2022). Özetle yer değiştirmesi söz konusu olan bir yerleşmenin sakinlerinin tamamı veya bir kısmının devlete veya şahıslara ait bir arazide aynı veya farklı bir isimle yeni bir yerleşmenin temelini atmaları yer değiştiren yerleşmeler konusunun kapsamını çizmektedir.

Dünya genelinde binlerce yerleşme doğal (deprem, tsunami, sel ve taşkınlar) ve beşeri nedenlerle (maden çıkarımı, baraj projeleri ve havalimanı inşaatları gibi) yer değiştirmiş ve bu yer değiştirme olayı çeşitli akademik çalışmalara konu olmuştur (Afolayan, 1987; Correa & Gonzalez, 2000; Badri vd., 2006; Lora-Wainwright, 2014; Yang vd., 2017; Young & Essex, 2019; Forsyth & Peise, 2021; Matti vd., 2023). Afolayan (1987) Afrika'da Sasa Yeniden Yerleşim Projesinde yerleşme sakinlerinin sosyo-ekonomik koşullarını ortaya koymuş, yerinden edilmeden önce ve sonra insanların algısı ve yeni çevrelerinde karşılaştıkları travmatik deneyimleri açıklamıştır. Kolombiyanın pasifik kıyılarında kıyı erozyonu nedeniyle yer değiştiren kırsal yerleşmeleri konu alan Correa & Gonzalez (2000) bu yer değiştirme sürecini betimlemişler ve yörede jeomorfolojik haritalama programının yürütülmesi gerektiğini önermişlerdir. Badri vd. (2006) İranda 1990 yılında yaşanan Menjil depremi sonrasında gerçekleşen yeniden yerleşme süreçlerini gözlemlemişlerdir. Söz konusu çalışmada yerleşme politikası sonucu meydana gelen sosyo-ekonomik değişiklikleri analiz etmişler ve 194 haneden oluşan örneklem grubuna anket uygulamışlardır. Çalışmalarında istihdam, gelir, kadınların güçlendirilmesi ve yaşam tarzı sorunlarının ön plana çıktığını vurgulamışlardır. Lora Wainwright (2014) Kuzeydoğu Seçuan'da yer alan Baoma köyünde gerçekleşen yer değiştirme olayını 20 ay boyunca yürüttüğü saha çalışmalarının bulgularıyla açıklamıştır. Çalışmada köylülerin yer değiştirme olayıyla ilgili görüşlerine ve onların tarıma, sanayiye, turizm ve kalkınmaya verdikleri öneme odaklanmıştır. Yang vd. (2017) Çin'de yer altı madencilikine bağlı olarak meydana gelen çökmeler nedeniyle yer değiştiren yerleşmeleri konu edinmişlerdir. Çalışmada 230 kişiye anket uygulamışlar ve 29 kişiyle yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirmişlerdir. Katılımcıların yerleştikleri köylerdeki yüksek maliyetlere yönelik endişe duyduklarını ve yeniden yerleşim konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıklarını ortaya koymuşlardır. Forsyth & Peise (2021) iklim değişiklikleri nedeniyle meydana gelebilecek bir yer değiştirme ihtimaline karşın önceden planlanmış yeni bir yerleşme yaratmayı önermişlerdir. Matti vd. (2023) daha önce yer değiştiren yerleşme literatürü tanımlanmamış, yakın zamanda buzdan arındırılmış alanlarda eşi benzeri görülmemiş toprak kaymasının tetiklediği tsunami riskine ilişkin iki örnek olay incelemesinden öngörüler ve dersler sunarak literatüre katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca yer değiştirme olayında kişilerin karar alma süreçlerine aktif katılımları, yeterli tazminatın sağlanması ve yeniden yerleşme planlamalarının açıklığa kavuşturulması üzerinde durmuşlardır. Uluslararası literatürdeki söz konusu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde yerleşme sorunları kadar yer değiştiren yerleşme sakinlerinin sorunlarına da değinildiği ancak insanların algı, uyum, yere bağlılık ve psikolojik durumlarından ziyade toplumsal sorunların daha fazla ön plana çıkarıldığı görülmüştür.

Anadolu'da ise tarihi süreç içerisinde şehir, kasaba, köy ve mahalle statüsünde olan binlerce yerleşim biriminin çeşitli nedenlerle ilk kurulduğu yeri değiştirmek zorunda kaldığı bilinmektedir (Ceylan, 2011). Bazı yerleşmeler deprem, sel, heyelan ve kaya düşmesi gibi doğal faktörlerin etkisiyle bazıları ise ulaşım, baraj inşası, güvenlik ve sosyo-ekonomik nedenler gibi beşeri faktörlere bağlı olarak yer değiştirmiştir (Tuncel, 1974; Bakırcı, 2002; Akbulut, 2011; Ceylan, 2022). Yer değiştirmesi gündeme gelen herhangi bir yerleşmede yer değiştirme süreci içerisinde, öncesinde veya sonrasında sosyal, kültürel, çevresel, ekonomik,

ve psikolojik boyutlara varıncaya kadar çeşitli sorunlarla karşılaşmak olası bir durumdur (Bakırcı, 1997; Sönmez, 2012; Orhan & Gök, 2016). Bu nedenle yer değiştirme olayı basit bir süreçten ibaret değildir. Herhangi bir yerleşmenin yer değiştirmesi söz konusu olduğunda yerleşme sakinlerinden, sivil toplum örgütlerine, yerel yönetimlerden karar vericilere kadar toplumun her kesimi bu süreçten etkilenmektedir. Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde sıklıkla karşılaşılan yer değiştirme olayının ortaya çıkardığı yerleşme sorunları 1970'li yıllardan günümüze kadar özellikle coğrafyacılar tarafından çeşitli akademik çalışmalara konu olmuştur (Akkan, 1971; Tuncel, 1974; Bakırcı, 1997, 2002; Sunkar, 2010; Akbulut, 2011; Ceylan, 2011; Orhan & Gök, 2016).

Konuyla ilgili çalışmalar incelendiğinde önceden yer değiştirmiş olduğu bilinen bir veya birden çok yerleşmenin coğrafi bir bakış açısıyla ele alındığı görülür. Yer değiştiren yerleşmeleri konu alan ilk çalışmalardan biri Akkan (1971)'e aittir. Akkan "Bingöl'ün Yer Değiştirmesinde Rol Oynayan Jeomorfolojik Etmenler" isimli makalesinde jeomorfolojinin uygulamalı yönünün yeterince bilinmemesi durumlarında yerleşim yerlerinin kısa sürede yer değiştirebileceğini ortaya koymuştur. Tuncel (1974) "Türkiye'de Yer Değiştiren Şehirler Hakkında Bir İlk Not" isimli çalışmasında doğal ve beşeri nedenlerle çok sayıda şehrin yer değiştirdiğini belirlemiş bu şehirleri yer değiştirme nedenlerine göre sınıflandırmış ve kısaca coğrafi özelliklerine değinmiştir. Girgin (1995) Manisa'ya bağlı Gördes ilçe merkezinin kütle hareketleri nedeniyle yer değiştirdiğini belirlemiş, Eski ve Yeni Gördes'in kuruluş yeri özelliklerini karşılaştırmıştır. Bu öncü çalışmalardan sonraki birçok akademik çalışmada coğrafyacılar yer değiştiren yerleşmelere yeni örnekler bulma çabası içinde olmuşlar, yerleşmelerin kuruluş yeri özellikleri ve coğrafi yapılarına değinmişler, gözlemlerini ortaya koymuşlar ve yerleşme sorunlarına yönelik öneriler geliştirmişlerdir. Doğal faktörlere bağlı olarak yer değiştiren yerleşmeleri konu alan çalışmalarda yerleşmelerin kuruluş yeri seçimi ve arazi kullanımındaki sorunlar üzerinde durulmuştur (Akkan, 1971; Sunkar, 2010; Akbulut, 2011; Koday, 2013; Fural & Cürebal, 2017; Hayli & Canpolat, 2017; Poyraz, 2022). Beşeri faktörlere bağlı olarak yer değiştiren yerleşmeleri konu alan çalışmalarda ise ekonomik faktörlerin yanı sıra ulaşım, baraj inşası gibi nedenlere bağlı olarak yer değiştiren yerleşmelerin eski ve yeni yerleşim sahalarının coğrafi özellikleri açıklanırken, toplumsal sorunlara da genel çerçevede değinilmiştir (Bakırcı, 2002; Ceylan, 2011; Yılmaz vd., 2013; Orhan & Gök, 2016). Ancak söz konusu çalışmalarda yer değiştiren yerleşme sakinlerinin anılarına, yaşam öykülerine, yere bağlılıklarına, süreç ve sonrasında verdikleri tepkilere, mekân algılarına, mekâna yükledikleri anlamlara ve yer duygusuna değinilmemiştir.

Yerleşmelerin kuruluş yerleri seçilirken coğrafi ortam koşullarının yeterince dikkate alınmadığı durumlarda, zamanla meydana gelebilecek yerleşme sorunlarından doğrudan ve olumsuz etkilenecek kişiler o yerleşmelerin sakinleri olacaktır. Hal böyle iken, Türkiye'de bugüne kadar yer değiştiren yerleşmelerle ilgili yapılmış çalışmalarda genellikle yer değiştirmeye konu olan bir yerleşme sakininin sorunları, duyguları, düşünceleri ve mekânla ilgili deneyimleri yerine, yerleşmedeki sorunlar üzerine odaklanılmış olduğu görülür. Başka bir deyişle insan odaklı çalışmalar yerine daha çok mekân odaklı betimsel çalışmaların yapılması daha fazla tercih edilmektedir. Oysaki insanın yaşadığı yere sıkı sıkıya bağlı kalması, yaşadığı çevredeki anıları ve mekân algısı gibi insan odaklı değişkenler yer değiştirme sürecinde ve sonrasında üzerinde en fazla durulması gereken konuyu oluşturmaktadır. Peki böyle bir hümanist bakış açısı nasıl ortaya konulabilir? Yer değiştiren herhangi bir yerleşmenin sakinlerinin duygu, düşünce ve yere bağlılık durumları ile beklentilerinin ölçülebilmesi ve değerlendirilmesi bu konuda önemli çıktılar sağlayabilir. Bu bakımdan söz konusu yerleşmede salt arazi gözlemleri ve betimsel bulgular yerine, mekânın insan duygu ve deneyimleriyle anlam kazandığı yer, yer ruhu, yer sevgisi, yer korkusu, yer kimliği, mekân algısı ve yere bağlılık gibi hümanist bakış açısını ortaya koyabilecek kavram ve sorulardan oluşan bir çerçevede çeşitli yöntemlere başvurulabilir. Kitchin & Tate (2000)'nin de belirttiği gibi odak grup, etnografya, vaka çalışmaları, yarı yapılandırılmış ve derinlemesine görüşmeler, mülakatlar ve anketlerin gerçekleştirilmesi dikkate değer veriler sunabilir (Kaya, 2014). Diğer yandan gerçek bir hayat hikâyesinden alınmış veya en azından kavramsal veya kuramsal açıdan yer değiştiren yerleşmeleri konu alan filmlerin, belgesellerin veya kitapların içerik yönünden analiz edilmesi yararlı sonuçlar ortaya koyabilir. Ancak özellikle ulusal literatürde yer değiştiren yerleşme özelinde bu yöntemlere yer veren araştırmaların oldukça sınırlı olması şaşırtıcıdır.

Konuyla ilgili olarak Arslan & Ünlü (2010) Düzce depremi sonrası yeniden yapılanma sürecinde yer değiştirme ve yere bağlılığı değerlendirdikleri çalışmalarında afetzedelerin yaşadıkları çevreye olan psikolojik ve sosyal bağlılıklarını belirlemek için bir anket çalışması yapmıştır. Bahçalı vd. (2017) HES'lerin nüfus ve yerleşme hareketliliğine etkilerini Yusufeli Barajı örneğiyle ele aldıkları çalışmalarında Yusufeli ilçesi sakinlerinin yapılmakta olan yeni yerleşim birimlerinden beklentilerini

anket sonuçlarıyla ortaya koymuşlardır. Dikmen (2018) yaptığı bir çalışmada Çukur köyünün afet riski altındaki taşınma projesini incelemiştir. Saha çalışmaları sırasında uyguladığı anketlerde yerleşme sakinlerinin yeni yerleşim yerlerinden memnun olup olmadıklarını irdelemiş, projenin olumlu ve olumsuz yönlerini belirlemeye çalışmış ve sosyal bağlar üzerinde durmuştur. Çınar & Aydın (2019) Konya'nın Karapınar ilçesine bağlı Kesmez köyünde yeniden planlanan köyün eski ve yeni yerleşim ile benzerlikleri ve farklılıkları doğal çevre ve sosyo kültürel bileşenler açısından değerlendirmişler ve saha çalışmalarında görüşmelerden elde ettikleri bulgulara yer vermişlerdir. Dinç vd. (2021)'in Hatay ilinde yer değiştiren 35 yerleşmeyi inceledikleri çalışmalarında örneklem olarak belirledikleri 5 köyde toplam 94 kişiye anket uygulamışlar ve yerleşme sakinlerinin özellikle yere bağlılık durumlarını ölçmüşlerdir. Doğrudan yer değiştiren yerleşme literatürü ile ilişkili olabilecek bu sınırlı sayıdaki çalışmadan anlaşıldığı gibi konuyla ilgili bir literatür boşluğu dikkat çekmektedir. Zira Özgür (2021)'in de yerinde olarak belirttiği gibi Türkiye'de zaten hümanist coğrafya çalışmalarının da büyük ölçüde ihmal edilmiş olduğu ortadadır. Hümanist coğrafya hakkında tanıtıcı bilgiler veren az sayıda çalışma dikkat çekmektedir (Özgen, 2010; Kaya, 2014; Bilgili, 2016; Kaba & Südaş, 2018; Tümertekin & Özgüç, 2020; Özgür, 2021). Bunlar dışında doğrudan hümanist coğrafya adı altında olmasa da bununla ilişkili olabilecek yere bağlılık, kimlik ve mekân algısı gibi konular üzerinden insanı merkeze alan çalışmaların sayısı giderek artmaktadır (Arslan & Ünlü, 2010; Göregenli vd., 2014; Uysal, 2015; Turut & Özgür, 2018; Dinç, 2023).

İnsanlar, ömürlerinin önemli bir bölümünü belki de tamamını geçirdikleri bir yerden kolay bir şekilde kopamazlar. Eğer bir yerleşme yer değiştirirse bu durum sürecin başından sonuna kadar, insan düşünce ve davranışlarında karmaşık duyu durumlarını beraberinde getirir. Bu bağlamda yerleşme sorunları kadar yerleşme sakinlerinin de sorunlarına odaklanmak ve onların duyu, düşünce ve davranışlarını bilimsel bir çerçevede değerlendirmek gerekir. Zira yer değiştirme sürecinde insanın ihmal edilmesi daha sonraki süreçte telafisi olmayan sonuçlar doğurabilir. Yeni yerleşim yerine adapte olmanın zorlaşması, beklentilerin karşılanamaması, bir başka yer değiştirme sürecinin yaşanabilmesi, ekonomik, sosyolojik hatta psikolojik sorunlara varıncaya kadar çeşitli sorunlarla karşılaşma ihtimalleri bu olumsuz sonuçların başlıcalarını oluşturmaktadır. Bu çalışmada söz konusu problemlere cevap aranmaktadır. Çalışmanın problem durumu dikkate alınarak eski yerleşim yerinden kopuş ile yeni yerleşim yerine olan adaptasyon arasındaki sürecin değerlendirilmesi, bu sürecin hümanist coğrafya perspektifinde bilimsel çerçevesinin oluşturulması ve sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda şekillenen araştırma soruları şu şekildedir; Herhangi bir nedenle yer değiştiren bir yerleşmede insan davranış ve ilişkileri süreçten nasıl etkilenir? Bu davranış ve ilişkileri açıklayabilecek insan odaklı bir yaklaşım benimsenebilir mi? Konu, nasıl bir kavramsal çerçevede ele alınabilir? Yer değiştiren yerleşmeleri hümanist bir bakış açısıyla analiz edebilmek için nasıl bir yöntem kullanılabilir?

Yukarıda değinildiği gibi yer değiştiren yerleşme literatüründe her ne kadar hümanist coğrafya başlığı altında verilmese de yer duygusu ve yere bağlılık gibi kavramlar yardımıyla bu bakış açısını yansıtabilecek sınırlı sayıda çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmalardan farklı olarak yer değiştiren yerleşmeleri bir film veya video anlatıları üzerinden nitel analizlerle inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Eldeki çalışma böyle bir motivasyona bağlı olarak hazırlanmış olup bu yönüyle çalışmanın literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Dolayısıyla yer değiştiren yerleşme konusunu içerik, kavramsal çerçeve ve yöntem açısından kapsayabilecek bir filmin içerik yönünden analiz edilmesi düşünülmüştür. Bu film, 2019 yılında gösterime giren ve Konya'nın Hadim ilçesine bağlı Dedemli köyünde baraj inşası nedeniyle gerçekleşen yer değiştirme sürecini konu alan Bozkır filmidir. Yöntem kısmında detaylı bir şekilde açıklandığı gibi filmin her bir sahnesinde geçen ifadelerle belirli temalar ve kodlar tanımlanarak bunlar video üzerinde işlenmiş ve bu sayede film transkripsiyonu tamamlanmıştır. Daha sonra görsel analizlere geçilmiş, belge portreleri ve kelime bulutları hazırlanmış son olarak her bir tema ve kod hacimsel olarak önem derecelerine göre sınıflandırılarak daha sonraki çalışmalarda kullanılacak bir tipoloji önerilmiştir. Böylece yer değiştiren yerleşmelerle ilgili daha önceden yapılmış çalışmalardan farklı olarak hümanist coğrafya ile ilişkili çıktılarının somut, anlaşılır ve kolay okunabilir olması sağlanmaya çalışılmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Hümanizmin ana fikri, insan yeteneklerinin uyumlu gelişimi, yüksek düzeyde insan kültürü ve ayrıca diğer insanlara veya çevreye yönelik davranışlardır (Gladkey, 2013). Buttimer'e göre hümanizm yaşamın ya da düşüncenin bütünlüğünün onaylanmaya ihtiyaç duyduğu zaman ve yerlerde dile getirilen, insanlığın kurtuluş çığılı olarak tanımlanır (Buttimer, 1990). Felsefe ve beşeri bilimler, farklı bilim dallarındaki hümanist paradigmayı, algının ana hedefi olarak insana ve insanlık değerine sahip *insan merkezli bilimsel araştırma yaklaşımı* şeklinde nitelendirmiştir (Özgür, 2021). Hümanist coğrafya ise insanların doğayla ilişkilerini, coğrafi davranışlarını, mekân ve yere ilişkin duygu ve düşüncelerini inceleyerek insan dünyasının anlaşılmasını sağlar (Tuan, 1976). Dolayısıyla hümanist coğrafya denilince mekân ve yer gibi iki önemli kavramın ön plana çıktığı, her iki kavramın küresel ve yerel ölçekte çeşitli akademik çalışmalarda tartışıldığı dikkati çekmektedir (Lawton, 1983; Sack, 1993; Tuan, 2001; Özgün, 2010; Kaygalak, 2011; Tuncer Gürkaş & Barkul, 2012; Uğur & Aliagaoglu, 2018; Usta, 2020; Ar, 2021; Yavan & Kurtar Anlı, 2023). Ancak burada hümanist bakış açısını daha iyi yansıtabilmenin yolu mekândan ziyade ona anlam kazandıran yer ve yer ile ilişki olabilecek kavramların açıklanmasıdır. Aşağıda önce mekân ve yer tartışmaları üzerinde durulmuş ve daha sonra yer ile ilişkili kavramlar tartışılmıştır.

Mekân ve yer tam anlamıyla kavranmış veya tanımlanmış değildir. Çoğu kez bu iki kavram günlük dilde birbiri yerine kullanılmaktadır (Uğur & Aliagaoglu, 2018). Coğrafyadaki tartışmalara tarihsel olarak bakıldığında, mekânı bir konteyner, bir kap, bir sahne veya bir ortam olarak görenler olduğu gibi, karmaşık ilişkiler ağı ve şekillendirici bir dinamik olarak görenlerin de olduğu görülür (Kaya, 2014). Tarihi süreçte mekân ve yer tartışmaları temelde üç şekilde sınıflandırılabilir. Birincisi Descartes, Newton ve Kant gibi düşünürlerin ileri sürdüğü mutlak mekândır. İkincisi mutlak mekânı insanı ihmal ettiği için eleştiren hümanist yaklaşımlardır. Üçüncüsü ise mekân ve yeri birbirinden ayırmadan ilişki bir düzlemde tartışmaktır (Bozdoğan & Benek, 2021). Günümüz düşüncesinde mekân; bağlam, tarihsellik ve ilişkisellik ile iç içedir. Sabit, değişmez, ahistorik (zamanın dışına taşan) ve mutlak bir anlama sahip değildir (Bilgili, 2020). Mekân coğrafyada en dominant kavramdır, onu yer takip etmektedir. Coğrafi disiplinde bütün olgu ve olaylar mekân ve yer üzerinden yorumlanmaya ve açıklanmaya çalışılmaktadır (Bilgili & Yıldırım, 2024).

Her ne kadar birçok kişi, mekân ve yer (place) kavramlarını eş anlamlı gibi kullansa da aralarında önemli farklılıklar vardır. Birçok coğrafyacıya göre yer, mekâna göre daha fazla deneyimlenen, yaşanan ve etkileşim içinde olunan çevre olarak görülürken, mekân daha matematiksel ve soyuttur (Kaya, 2014). Tuan (1977), mekân ve yer ilişkisini şu şekilde belirtmektedir: çoğunlukla mekân, deneyim yoluyla yer haline dönüşür. Mekâna verilen her değer, o konumun yere dönüşümünü mümkün kılar ve bu anlamda mekân ve yer birbirini gerektirmektedir. Yerler, insanın dünyaya katılımının temel ifadeleridir ve bu nedenle mekâna anlam kazandırır. Yerler yalnızca tüm insan faaliyetlerinin bağlamını sağlamayan aynı zamanda insanın varoluşunun temeli, bireyler ve gruplar için güvenlik ve kimlik alanıdır (Relph, 1976). Ancak burada önemle belirtilmesi gereken husus mekânın yere dönüşümünün tek taraflı olmadığıdır. Zamanla yere dönüşen mekân yeniden farklı faaliyetlerle mekâna dönüştürülebilmektedir (Bilgili & Yıldırım, 2024). Küreselleşmenin etkisiyle lüks konutlar, alışveriş merkezleri ve gökdelenler gibi aynılan ortamlarda yer önemini yitirmekte ve mekâna dönüşmektedir. Bu şekildeki bir dönüşüm literatürde Yok-Yerler olarak adlandırılmaktadır (Uğur & Aliagaoglu, 2018). Yok-yerler, yerin tam olarak karşıtı değildir fakat yer bağlamının geçerliliğini ne ölçüde yitirdiğini ya da yitirip yitirmediğini ortaya koymanın zorluğu karşısında anlamlı bir içerik sunmaktadır (Ar, 2021).

Yavan ve Kurtar Anlı (2023), mekân ve yer kavramlarından farklı olarak ancak her iki kavramdan yararlanmak suretiyle tüketim mekânları üzerinden "mekanyer" kavramını önermişlerdir. Tüketim mekânları ne tam anlamıyla yer ne de mekân olarak tanımlanabilmektedir. Çünkü tüketim mekânları hem mekân olarak sürekli üretilen, tasarlanan ve toplumsal dinamiklerle değişen yapıya sahipken hem de duygusal, bilişsel ve deneyimsel anlamlarla örülü yaşanan bir yer ortaya koymaktadır (Yavan & Kurtar Anlı, 2023).

Buraya kadar tartışılan mekân ve yer kavramlarından sonra hümanist coğrafyanın asıl vurucu kavramı olan yer ile ilişkili kavramlara geçilebilir. En dikkat çeken kavramlar şu şekilde sıralanabilir; yer sevgisi, yer korkusu, yer duygusu, yerin

ruhu, yerin kimliği, yere bağlılık, yer bağımlılığı, yersizlik ve yok-yerler (Yıldırım & Bilgili, 2024). Hümanist coğrafyanın kurucusu sayılabilecek Yi Fu Tuan (1977) hümanist bakış açısının nasıl sağlanacağı konusunda literatüre iki önemli kavramı kazandırmıştır. Bunlardan biri topofili (yer sevgisi), diğeri ise topofobi (yer korkusu) kavramlarıdır. Tuan, yer sevgisi kavramını kısaca “yaşanılan dünyada değerini bilmediğimiz en temel unsur” olarak tanımlamıştır (Tuan, 1977; Atasoy, 2020). Kavram yer değiştiren yerleşmeler açısından değerlendirildiğinde yaşadıkları yerlerin çeşitli nedenlerle yer değiştirmesi gündeme geldiğinde insanların köy, mahalle veya semtlerinin değerini daha iyi anladıkları söylenebilir. Diğer yandan çalışmanın belirli bölümlerinde değinildiği gibi yıllar geçtikçe ve belirli bir yerde ikamet süresi uzadıkça zamanla yer sevgisi de artmaktadır. Ancak bu konuda bazı istisnalar vardır. Anton & Lawrence (2010)’un belirttiği gibi afet riski altında olan ve sağlıklı konutlarda yaşayan kişiler için yere bağlılık olumsuz sonuçlanabilir. Büyük yıkımlara, can ve mal kayıplarına neden olan bir doğal afet, yerleşme sakinleri üzerinde öyle travmalar bırakabilir ki yer sevgisi zamanla yer korkusuna dönüşebilir. Başka bir korku ise yer değiştirme sonrasında yeni yerlerine taşınacak kişilerin bu yer hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarında duydukları korkudur. Gerek yer sevgisi gerekse yer korkusu aslında birlikte yer duygusunu oluşturmaktadır. Yer duygusu terimini de ilk kez Yi Fu Tuan (1977) kullanmıştır. Ona göre mekânların tüm duyular yoluyla deneyimlenmesi algı, biliş ve duyguları içermektedir (Baylan vd., 2018). Dolayısıyla yer duygusu; duyguları, izlenimleri, inançları, anıları ve deneyimleri bir yer ile birleştiren duygusal bir kavramdır (Silver & Grek-Martin, 2015; Varnacı Uzun, 2024).

Yerle ilişkili bir diğer kavram yerin ruhudur. Bu kavram bir yerin genel atmosferini ve havasını ifade etmektedir (Yıldırım & Bilgili, 2024). Herhangi bir nedenle kısmen veya tamamen yer değiştiren bir yerleşmenin eski yerleşim sahalarında nüfusun giderek azalması ve bu sahaların adeta sessizliğe bürünmesi uzun yıllar içerisinde oluşturulan yer ruhunun yitirmeye başladığını gösterir. Anadolu’da yer değiştirmiş yüzlerce yerleşmenin eski yerleşim sahalarının bu bakımdan ruhunu kaybetmiş oldukları söylenebilir. Bir diğer kavram yer kimliğidir. İnsanların yaşamış oldukları mekânlara çeşitli anlamlar yüklemesi ve bu mekânlarla ilişki kurması yer kimliği olarak tanımlanmaktadır (Turut & Özgür, 2018). Dolayısıyla anlamların yitirilmesi ve ilişkilerin zayıflaması yer kimliğinin de kaybına yol açabilir. Yer değiştiren birçok yerleşmede bu kimlik kaybına karşı bir direnç gösterilmektedir. Eski yerleşim sahasında yaşadıkları evi sık sık ziyaret etmek veya bu makalede de değinildiği üzere baraj suları altında kalacak evinin damına daha sonra hatırlansın diye demir çubuk dikmek gibi.

Yere bağlılık, genellikle insanların yaşadıkları veya ilişki kurdukları fiziksel çevrelerine yönelik duygusal bağlılıklarını ifade eder (Stokols & Shumaker, 1981; Hummon, 1992; Hidalgo & Hernandez, 2001; Göregenli vd., 2014; Turut & Özgür, 2018; Südaş, 2019; Ağbaba, 2020). Tuan (1977) her coğrafi mekânın doğal varlıklarına bağlı bir karakteri ve ruhu olduğuna inanmakta ve yer kavramını insanoğluna atfetmektedir. Bu nedenle bir yerde daha uzun süre yaşayan insanlar, o yere ilişkin daha büyük bir bağlılık hissetmektedirler (Göregenli vd., 2014). Ancak burada önemle belirtilmesi gereken husus, yere bağlılığın fiziksel ortamdan çok o yerdeki insanlarla yaşanan ilişkilere de dayandığıdır (Demir, 2022; Varnacı Uzun, 2024). Bu çalışmada yere bağlılık alt başlığında da belirtildiği gibi Ahmet’in rahmetli eşine olan bağlılığı ve eşinin mezarının evin önüne inşa etmesi bu ilişkilere bir örnek teşkil etmektedir. Yere bağlılığın daha güçlü bir şeklini ifade eden yer bağımlılığı ise belirli bir yere duyulan aşırı bağlılık durumudur (McAndrew, 1998). Yer bağımlılığı, kişinin/yerin içsel temsiline fiziksel ve sosyal kaynaklarla desteklenen yaşam kalitesinin diğer var olan alternatiflerle kişisel karşılaştırması ile ilgilidir (Pretty vd., 2003). Yer bağımlılığı yere bağlılıktan iki şekilde ayrılmaktadır. Birincisi yer bağımlılığı sonuca ulaşmada sınırlayıcıdır ve negatif olabilir. İkincisi, sosyal ilişkide bulunan bireyin ilişkisinin gücü belli amacı olan davranışların temelinden kaynaklanabilir (Jorgensen & Stedman, 2001). İster yere bağlılık, isterse bundan daha güçlü bir kavram olan yer bağımlılığı olsun kişi ve yer arasındaki duygusal bağ tehdit edildiğinde, yer kimliğinin ve yere bağlılığın önemi su yüzüne çıkmaktadır. Yer kaybı tam anlamıyla güçlü sosyal ve psikolojik tepkilere neden olmaktadır. Çünkü kişinin kendilik duygusu bu nedenle zarar görmektedir (Dixon & Durrheim, 2004). Tam da bu noktada Relph (1976) tarafından ileri sürülen “yersizlik” (placelessness) kavramı ortaya çıkmaktadır.

Yer kavramındaki değişimin ifade biçimi olarak (Ar, 2021) yersizlik; en derin yer seviyelerine geri dönerek kökleri keser, sembolleri aşındırır, çeşitliliği tekdüzellikle değiştirir, kavramsal düzen ile deneysel düzeni ortadan kaldırır ve bireyi kendi bağlamından koparır (Relph, 1976). Başka bir deyişle yersizlik özellikle yerler arasındaki uygun bağlantının bir kayıp öyküsü olarak ortaya çıkmasıdır (Cox, 1968). Dolayısıyla yere bağlılığı yansıtan deneyimlerin, anıların, mekânsal algıların

ve referansların ortadan kalkması neticesinde meydana gelen hafıza kaybının yersizliği ortaya çıkaran önemli bir sorun olduğu söylenebilir. Herhangi bir nedenle yaşanan yer değiştirildiğinde bu olayın genellikle fark edilmeden bilişsel, duyuşsal ve duyuşsal anlamlarla insanın içine işlemektedir. Dolayısıyla yersizlik duygusu, yaşanan yerlerdeki sembollerin hafızalardan silinmesi veya bir yer değiştirme neticesinde deneyimlerin yitirilmesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Relph, 1976). Bu çalışmada yersizliğin insan duyuş ve düşüncelerinde ortaya çıkardığı tutum ve davranışlar yer değiştiren yerleşme konusu üzerinden işlenmiştir.

Yukarıda kısaca tartışılan kavramların yanı sıra hümanist bakış açısını yansıtabilecek bir diğer kavramı davranışsal coğrafya oluşturmaktadır. Çünkü hümanistik coğrafya 1960'larda gelişen davranışsal coğrafya ve çevresel algı araştırmalarının çıktılarında beslenmiş ve bunlarla desteklenmiştir (Seamon & Lundberg, 2017). Çevresel algı, davranışsal ve algısal coğrafya, davranışsal ve bilişsel coğrafya veya imaj coğrafyası olarak da bilinen davranışsal coğrafya, karar verme ve davranış şekillendirmede bilişsel süreçlerin rolüne ve önemine dikkat çekmektedir (Gold, 2019). Bu kavram yer değiştiren yerleşmelerle ilişkilendirildiğinde, özellikle yer değiştirmeye karar verme süreçlerinde davranışsal coğrafyanın önemi açıkça anlaşılmaktadır. Bozkır filminde taşınma kararı verilirken Ahmet'in gerek oğlu gerekse yeğenleriyle tartışması, bilişsel süreçlerin bu konuda üstlendiği rol ve en önemlisi Ahmet'in taşınmaya karşı takındığı tutum ve verdiği davranışsal tepkiler konuyu hümanist bakış açısıyla açıklayabilmede davranışsal coğrafyanın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla söz konusu kavramın bu bölümde açıklanmasını gerekli hale getirmiştir.

YÖNTEM

Son yıllarda, coğrafi bir olay veya olgunun aktarılmasında insan-mekân ilişkilerini konu alan filmlerin ve video anlatılarının akademik çalışmalara konu olduğu görülmektedir (Cengiz, 2015; Ayberk, 2018; Mertol vd., 2021; Kaba, 2022; Aksoy & Yılmaz, 2022). Bu çalışmalarda yere bağlılık, göç gibi konuları içeren filmler ve videolar analiz edilmiştir. Ancak yerleşmelerin yer değiştirmeleri Türkiye'nin önemli sosyo-mekânsal olaylarından biri olmasına rağmen, konuyla ilgili nitel araştırmaların büyük ölçüde ihmal edilmiş olduğu göze çarpmaktadır. Hâlbuki yer değiştirme süreçlerinden en fazla etkilenenler yine o yerleşmenin sakinleri olmaktadır.

Nitel araştırmalarda kullanılan video ya da film analizi gibi yöntemlerin, araştırılan konuya ilişkin daha detaylı veri toplanmasına yardımcı olduğu bilinmektedir (Goodson & Walker, 2004). Görsel araçlar kelimelere dökülemeyen şeyleri daha somut bir şekilde ifade etmekte ve iletilmek istenen mesajın gücünü arttırmaktadır. Bunlar içerisinde, günümüzde yaygın olarak kullanılan kitle iletişim araçlarından sinema, insanların duyuş ve düşünceleri üzerinde oldukça etkili olmaktadır (Birkök, 2008; Mertol & Kaya, 2021). Filmler, herhangi bir akademik çalışma konusunu, bu konunun kavramsal ve kuramsal çerçevesini, bazı metodolojik yaklaşımları izleyiciye ve okuyucuya somut örneklerle açıklayabilmektedir. Filmlerin bu dikkate değer özelliklerinin yanı sıra, nispeten geniş kitlelere hitap edebilmesi ve belirli bir konuda farkındalık yaratabilmedeki başarısı nedeniyle yer değiştiren yerleşmeleri konu alan bir filmin içerik yönünden analiz edilmesi bu çalışmanın odağını oluşturmuştur.

Çalışmada, yönetmenliğini ve senaryosunu Ali Özel'in yaptığı ve 2019 yılında gösterime giren Bozkır filmi analiz edilmiştir. Yer değiştiren yerleşmeleri konu alan akademik çalışmalarda yerleşmelerin konumları, yer değiştirme nedenleri ve süreçleriyle yer değiştirmenin yarattığı ekonomik, sosyal ve psikolojik etkiler üzerinde sıklıkla durulmaktadır. Dolayısıyla bu konuların ve çeşitli mekânsal unsurların (köy, yeni ev, bahçe, mezar gibi) filmin neredeyse her sahnesinde yer alıyor olması bu filmin önemli bir veri kaynağı olarak tercih edilmesinde belirleyici olmuştur. Sonraki aşamada film yönetmeniyle görüşülmüş ve filmin konusu ve içeriği hakkında bilgiler elde edilmiştir. Bozkır filmi ilk gösterimini 56. Antalya Altın Portakal Film Festivalinde yapmış ve çok sayıda ödül almıştır. Dram türünde çekilen film, Konya'nın Hadim ilçesine bağlı Dedemli köyünde baraj inşası nedeniyle gerçekleşen yer değiştirme sürecini konu almaktadır¹. Köyünü terk etmemekte ısrarcı olan baba (Ahmet)

¹ Filme konu olan Dedemli, Orta Toroslar'da 1330-1420 metre yükselti basamağında Göksu Nehri'nin hemen güney kenarında yer almaktadır. Göksu Nehri üzerinde 2011 yılında yapımına başlanan Bozkır Barajı'nın artık tamamlanma aşamasına gelmesi ve su tutmaya başlayacak olması nedeniyle Dedemli köyünün yer değiştirmesi gündeme gelmiştir. Dedemli köyünün yeni yerleşim sahası bugünkü yerleşim yerinin yaklaşık 80 km kuzeyinde Meram ilçesine bağlı Çarıklar köyünün idari sınırları içerisinde yer almaktadır.

ile onu taşınmaya ikna etmeye çalışan oğlunun (Harun) birbirleriyle ve geçmişle olan hesaplaşmaları filmin ana temasını oluşturmaktadır. Ahmet geçmiş yıllarda bir trafik kazası geçirmiş ve bu kazada eşini (Zeynep) kaybetmiştir. Bu durumdan kendini sorumlu tutmuş ve büyük vicdan azabı duymuştur. Bu nedenle eşinin mezarını evinin önüne inşa etmiştir. Film büyük ölçüde, Ahmet'in evi ve evin önündeki mezar çevresinde şekillenmiştir. Ahmet ve Harun dışında; Rifat, Şükrü, Raziye ve Zeki filmdeki diğer karakterleri oluşturmaktadır.

Çalışmada nitel analiz tekniklerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi tekniği, ele alınan konu hakkında genel eğilimleri ortaya çıkarmada etkili bir araçtır. Bunun yanı sıra daha sonra yapılacak olan bilimsel çalışmalara da yol göstericidir (Metin & Ünal, 2022). İçerik analizi kendi içerisinde hem nitel hem de nicel araştırma özelliklerine sahip bir yöntemdir. Nitel içerik analizinde araştırma sorusu belirlendikten sonra malzeme seçilir ve bunu verilerin kodlama çerçevesinin belirlenmesi izler. Bu şekilde bir çözümlene yapılır ve bulgular yorumlanır (Schreier, 2012). Nicel içerik analizinde ise içerik birimlere ayrılır her bir birim ve kategori için çetele tutularak istatistiksel değerler elde edilir (Rourke & Anderson, 2004). Eldeki çalışma kapsamında içerik analizlerinin iki yöntemini oluşturan nitel ve nicel içerik analizleri birlikte kullanılmıştır. Bir yandan Bozkır filmi ile ilgili olarak oluşturulan tema ve kodlar yardımıyla sözel ve yazılı materyallerin içerdiği anlamların çözümlenmesi yapılmış, diğer yandan her bir tema ve kodun film genelindeki hacimsel karşılığı istatistiksel olarak ortaya konulmuştur.

Çalışmada yer değiştiren yerleşmeler konusu insan merkezli bir bakış açısını ortaya koyabilecek tipolojiler üzerinden işlenmiştir. Bunlar; coğrafi konumun zamanla değişen anlamı, mekân algısı, yer değiştirme sürecine karar verme iradesi, yere bağlılık durumu, eski yerleşim yerindeki hatıralar, yeni yerleşim yerine kabullenme ve yer değiştirme sürecini uzatma şeklinde özetlenebilir. Bu tipolojilerin her biri yer değiştiren bir yerleşmenin sakinleri üzerinde sürece yönelik merak, kaygı, geleceğe yönelik beklentiler, şaşırma, sitem etme ve taşınmaya karşı direnç gösterme gibi duygu durumlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle filmde metnin çıktıkları üzerinden yer değiştiren yerleşme konusunu hümanist bir perspektifle açıklayabilecek tema ve kodlar oluşturulmuştur (Tablo 1). İçerik analizi kapsamında 8 tema (konum, neden, irade, yere bağlılık, kabullenme, yaşanmışlık, süreç ve fonksiyon) ve bu temalara bağlı kodlar belirlenmiştir. Tema ve kodlardan ayrı olarak filmdeki duygu durumları da (merak, sitem, inat, kaygı, vicdan, beklenti ve şaşırma) içerik analizine tabi tutulmuştur. Duygu durumları, doğrudan bir psikolojik çözümlene kaygısından ziyade yer değiştirme sürecinde yere bağlılık, kimlik, mekân algısı gibi durumlar üzerinden ortaya konulan davranışsal tutumların değerlendirilmesi amacıyla ortaya konulmuştur.

Tablo 1: Bozkır Filmi İçerik Analizi İçin Oluşturulan Tema ve Kodlar

Temalar	Kodlar
Konum	Suya yakınlık, yola yakınlık
Neden	Baraj, su
İrade	Devlet iradesi (iskân evleri inşası, yer gösterme, alt yapı ve üst yapı müdahalesi) kişi iradesi
Yere bağlılık	Diretme, sündürme, yavaşlatma, kabullenmeme, mezar, kilit, demir boru
Kabullenme	Taşınma, yeni evleri ziyaret, düzen kurma
Yaşanmışlık	Yaşanmışlık, hatıra
Süreç	Taşıma, taşınma, yıkma, kesme, alt yapı
Fonksiyon	Bahçe işleri, dükkân işleri

İçerik analizinin gerçekleştirilmesinde MAXQDA 2020 programından yararlanılmıştır. Çalışmada öncelikle Bozkır filmi indirilmiş ve programa aktarılmıştır. Daha sonra film metne dönüştürülmüştür. İçerik yönünden filme hâkim olabilmek için filmin transkripsiyonu (ses kaydının metne dönüştürülmesi) manuel olarak gerçekleştirilmiştir. Böylece konuşmacı paragraflarından (toplam 290 paragraf) oluşan bir metin elde edilmiştir. Daha sonra, belirlenen tema, kod ve duygu durumları video üzerinde işlenmiştir. Bu işlemin tamamlanmasının ardından görsel analizler aşamasına geçilmiştir. Görsel analizler kapsamında MAXQDA 2020 programı üzerinden tema ve kodlar ile duygu durumlarına yönelik belge portreleri oluşturulmuştur. Çalışmanın odağını bir film içerik analizi oluşturduğu için ilgili programdaki çok sayıda aracın içerisinde belge portresinin seçilmesi uygun görülmüştür. Bu yolla Bozkır filmi bir vaka olarak ele alınmış ve film içerisindeki kodlar hacimleriyle ve renklendirme yoluyla görsel olarak sunulmuştur. Nitekim belge portresiyle filmin nasıl bir içeriğe

sahip olduğunun tek bir şekil üzerinden anlaşılabilmesi sağlanmıştır. Bu şekilde okuyucuların doğrudan yer değiştiren bir yerleşmeyi konu alan filme yönelik çıkarımda bulunabilmelerinin önü açılmıştır. Zira tema ve kodların hacimleri filmin içeriğini doğrudan yansıtmaktadır. Ayrıca yer değiştiren yerleşmelerle ilişkili olabilecek kelimelerin filmdeki tekrarlanma sıklıkları belirlenerek yine aynı program üzerinden kelime bulutu hazırlanmıştır.

BULGULAR

3.1. Tema ve Kodlar Üzerinden İçerik Analizi

Konum

Filmde konum teması iki kod ile ayırt edilmiştir: Suya yakınlık ve yola yakınlık. Tarihi süreçte akarsular içme suyu ve tarım için en önemli kaynak konumunda iken günümüzde enerji, ulaşım, sanayi, turizm gibi faaliyetler açısından da büyük önem taşımaktadır (Sönmez, 2012). Bunlar içerisinde özellikle enerji üretimine bağlı olarak inşa edilen barajlar yerleşim birimlerini doğrudan etkilemektedir. Ülkemizde bu şekilde barajların su toplama havzası içerisinde kalan birçok yerleşme yer değiştirmiştir (Orhan & Gök, 2016). Böylece su kaynağına yakınlığı dikkate alarak kurulup gelişen bazı yerleşmelerin yine su (baraj) nedeniyle yer değiştirme süreci içerisinde girdikleri dikkati çekmektedir. Bozkır filmi karakterlerinden Ahmet, filmde bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “*Eskiden evimiz suya yakın diye sevinirdik. İlk bizim evi yıkacaklar. Neyimiz var neyimiz yoksa*”. Bu ifade yerleşim birimlerinin seçiminde konumun önemli olduğunu ancak zamanın değişen sosyo-ekonomik koşullarına bağlı olarak insanların düşüncelerinde ve mekân algısında farklı anlamlar taşıyabileceğini göstermektedir.

Konumla ilgili belirlenen bir diğer kod yola yakınlıktır. Filmde yola yakınlık Ahmet’in eşinin mezarının başka bir yere taşınması söz konusu olunca ortaya çıkmıştır. Yeni bir mezar yerinin belirlenmesinde yola yakınlığın önemli olduğu kepçe operatörü tarafından şu şekilde vurgulanmıştır: “*Mezarı kazalım önce. O da yol kenarında bir yer olursa iyi olur. Size eziyet olmasın.*” Bu ifade, mezarlıkların yola yakın ve kolay erişilebilecek bir konumda yer alması gerektiğini göstermektedir. Dedemli’nin yeni yerleşim sahasına taşınması sürecinde Ahmet’in eşinin mezarının da taşınabileceği ihtimalinin ileri sürülmesi Ahmet’in taşınmaya ikna edilmesi bakımından oldukça önemlidir. Ayrıca eşinin mezarını sık sık ziyarete gidecek olması ve bu nedenle mezar yerinin kolay erişilebilir olması Ahmet’in düşüncelerinde etkili olmuştur.

Yer Değiştirme Nedeni

Son yıllarda sayıları giderek artan baraj projeleri ve bunun beraberinde getirdiği kamulaştırma süreçleri çok sayıda yerleşmenin yer değiştirmesinde etkili olmuştur. Bir yerleşme baraj inşası nedeniyle yer değiştirme sürecine girerken sürecin başında yerleşme sakinlerinde tedirginlik gözlenebilmektedir. Filmde Dedemli köyünün yer değiştirme nedeni baraj inşası olunca, başta Ahmet olmak üzere diğer aile bireylerinin tutum ve davranışları bu neden üzerinden şekillenmiştir. Köyüne yönelik yüksek bir bağlılık duygusuna sahip Ahmet’in film genelinde baraj inşasına yönelik endişeleri, korkuları ve süreci meraklı bir şekilde takip etmesi bu durumu açıklamaktadır.

İrade

Filmde Dedemli’nin yer değiştirme süreci irade teması altında iki kod ile işlenmiştir: Devlet iradesi ve kişi iradesi. Yerleşmelerin yer değiştirmeleri devletin izni ve yardımıyla gerçekleşebileceği gibi, tamamen kişilerin kendi isteği ve imkânlarıyla nispeten uzun bir zaman diliminde gerçekleşebilir (Ceylan, 2011). Doğal afetler ve baraj inşası gibi nedenlere bağlı olarak meydana gelen yer değiştirme süreçleri genellikle devlet yardımlarıyla gerçekleşmektedir. Özellikle baraj inşası nedeniyle kamulaştırma neticesinde gerçekleşen yer değiştirme süreçlerinde devletin müdahalesi açıkça görülmektedir. Bu müdahaleler; istimlak, eski yerleşim yerinde elektriğin kademeli olarak kesilmesi, yeni yerleşim yerinde alt yapı çalışmalarının hızlandırılması ve yine

burada iskân evlerinin inşa edilmesi şeklinde gerçekleşebilmektedir. Filmde devlet müdahalesi ile gerçekleşen yer değiştirme olayı şu şekilde anlatılmıştır:

Rıfat: “*Ya rahatınızı bozmak gibi olmasın da*”

Ahmet: “*Neymiş bu?*”

Rıfat: “*Ya işte su evinizin dibine kadar geldi. Sonra mağdur olduk demeyin diye kâğıt göndermişler. Ne haltınız varsa kendiniz bilirsiniz diyorlar işte*”

Barajlar; enerji üretimi, tarımsal sulama, taşkınları önleme gibi nedenlerle yapılıyor olsa da zaman zaman çevresel etkileri de olabilmektedir. Bu nedenle yer değiştirme sürecinde ve sonrasında baraj inşasının yararlı olup olmayacağı konusunda yerleşme sakinleri arasında zaman zaman anlaşmazlıklar yaşanabilmekte ve farklı tutumlar sergilenmektedir. Filmde Rıfat, barajın yararlı olacağını şu şekilde ifade etmiştir: “...*Ya anlamadım ki bu inadınız ne ya! Sanki size gıcıklığımdan yapılıyor baraj. Bu da ihtiyaç... Ya, baraj su dolduğunda en çok bizim işimize yarar. Ama işte anlatamıyoruz ki!*” Diğer yandan Ahmet, köyüne olan bağlılığının da etkisiyle baraj yapımına karşı çıkmaktadır. Babasının bu tutumuna anlam veremeyen Harun, şu şekilde bir sitemde bulunmuştur: “*Hani değiştiydi? Şu adamın haline baksana ya! Gören sanki barajı biz yaptırıyoruz sanır.*” Ahmet’in ailenin diğer bireyleriyle tartışması, yer değiştirme sürecinde devlet iradesi ile kişi iradesinin çatışabileceğini göstermektedir. Filmin son sahnelerine kadar Ahmet’in iradesinin baskın çıkması yer değiştirme sürecini uzatan bir durum olarak ön plana çıkmaktadır.

Devlet yardımıyla yer değiştiren yerleşmelerde temel konulardan biri de yeni yerleşim sahasının seçimidir. Yeni yerleşim sahası seçilirken genellikle eski yerleşim sahasına yakın, hazine veya köy ortak mülkiyetinde, alt ve üst yapı hizmetlerinin kolay bir şekilde sağlanabileceği bir yer tercih edilir. Aynı idari ünitenin içerisinde bir yer bulunmazsa o zaman başka bir köy, ilçe veya ilde yer seçimi yapılabilir (Ceylan, 2022). Bu durum, ne şekilde olursa olsun devletin yer değiştiren yerleşme sakinlerine bir yer gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bazı durumlarda devlet bir yer tahsis etmiş olsa da, yer değiştirme olayını benimsemek çok kolay olmaz. Şüphesiz bu durum yere bağlılık düzeyi ile de yakından ilişkilidir. Filmde Harun’un babası için kullandığı ifade bunu açıklamaktadır: “*Şu yaşadıklarımız yemin ediyorum eziyetten başka bir şey değil ya. Sana yerine başka bir yer vermişler işte, git otur orda rahatına bak.*”

Yer değiştiren yerleşmelerde insanın yaşadığı yeri ifade eden ev konusu nasıl işlenmektedir? Bu evlerde devlet iradesinin rolü nedir? Yi Fu Tuan (1991), hümanist coğrafya perspektifinden coğrafyanın tanımını yaparken yer ve insan terimlerinin yanı sıra evin (mesken) de coğrafyanın üç önemli anahtar kelimesinden birini oluşturduğunu vurgulamıştır. Hatta evi coğrafya kavramının merkezine koymuştur. Filmde bununla ilgili ortaya çıkan detaylar dikkate değerdir. Filmde Ahmet’in yaşadığı ev, özellikle yapı malzemesi bakımından doğal ortamın özelliklerini yansıtmakta ve bu ortamın iklimi adeta ruhsal ve duygusal iklimi oluşturmaktadır. Ahmet kendisinin inşa ettiği bir evde uzun yıllar yaşadından sonra artık devlet tarafından inşa edilen konutlarına taşınacaktır.

Devletin yardımıyla gerçekleşen yer değiştirmelerde konut tiplerinde belirli standartlar ön plana çıkmaktadır. Devletin yardımıyla inşa edilen konutlar genellikle tek veya iki katlı ve standart ölçülere sahip iskân konutları şeklinde tasarlanmaktadır (Ceylan, 2011). Filmde Dedemli köyünün yeni yerleşim sahasında devlet tarafından inşa edilen iskân konutları gösterilmiştir. Şükrü, yeni yerleşim yerindeki konutlarını Harun’a göstererek şu ifadeyi kullanmıştır: “*Bak şura emminin evi, bizimki az ilerde.*” Belirli standartlarla inşa edilmiş konutlardan farklı olarak, hatıralar ve deneyimlerle dolu eski köy evlerinin bir yer duygusunu çok daha fazla yansıttığı söylenebilir. Nitekim her yer birbirine benzemeye başladığında mekânsal semboller aşınmaya ve yersizlik duygusu oluşmaya başlamaktadır. Şüphesiz günümüzde “Yok Yerler” olarak adlandırılan kapalı siteler veya toplu konutlar bu yersizliğin örneklerini oluşturmaktadır (Uğur & Aliağaoğlu, 2018). Filmde her iki yerleşim sahasındaki konutlar incelendiğinde böyle bir yorum ortaya çıkmaktadır.

Yer değiştirme süreçlerinde devletin müdahalesi yerleşmelerin alt ve üst yapılarında da kendisini göstermektedir. Filmde köy muhtarının yaptığı bilgilendirme anonsu bu durumu açıklamaktadır. “*Dikkat dikkat! Dedemli köyü muhtarlığımdan.*”

Köyümüzde elektrik kademeli olarak kesilmeye başlayacaktır. Dedemli sakinlerine duyurulur. Bu anonsu duyan Raziye de kocası Şükrü'ye şu soruyu sormuştur: *Hemen keserler mi elektriği? Burayı da keserler mi diyom?* Devlet eliyle gerçekleşen yer değiştirmelerde süreç daha hızlı olduğu için yerleşme sakinlerinin hazır bulunuşluluk düzeyi oldukça önemlidir.

Kişilerin kendi iradeleri: Yer değiştirme olayı bazen devletin bir iradesi, müdahalesi olmadan tamamen halkın kendi kararı ve imkânlarıyla gerçekleşebilmektedir. Bu konuda kararın oluşmasında genellikle yerleşmelerdeki kanaat önderlerinin ve hatta bir veya birkaç şahsın önemli rolü olduğu görülmektedir (Ceylan, 2022). Filmde yer değiştirme üzerinde kişi iradesinin etkisine Raziye güzel bir örnek oluşturmaktadır. Nitekim Şükrü'nün eşi Raziye'ye söylediği söz, kişi iradesini ortaya koymaktadır: *“Raziye sus Allah'ımı seversen. Benim sana bir şey dediğim mi var ya? Sen taşınalım dedin taşınmadım mı?”*

Yere Bağlılık

Yere bağlılık mekânın oluşturduğu deneyimin insanın ona getirdikleriyle birleşmesi neticesinde oluşur (Arslan & Ünlü, 2010). Kırsal kesimdeki ailelerin hemen her birinin farklı istek ve talepleri vardır. Hatta bazıları eski yerleşme yerinden ayrılmak istemez (Gök & Yazar, 2011). Film yönetmeni Ali ÖZEL'e göre; *“Ahmet'in doğup büyüdüğü topraklardan gitmek zorunda kalması, yaşama dair bütün izlerinin ve köklerinin bulunduğu alanın yok olması filmdeki en belirgin tema olarak görünmektedir.”*² Filmde köyü ile duygusal bağ kuran Ahmet'in yer değiştirmeye karşı göstermiş olduğu tutum (diretme, süreci yavaşlatma, kabullenmeme, inat etme) yere bağlılık duygusunu fazlasıyla yansıtmaktadır. Ahmet'in yer değiştirme sürecini kabullenmemiş olması Rifat'ın şu ifadesinden anlaşılmaktadır: *“Ya emmi kafandan ne geçtiğini bilmiyoruz ki ya! Sanki başka köye yapılıyor baraj. Ben mi çekeceğim sizi ya. Çocuk gibi nazımızı çekiyoz arkadaş”. Diğer yandan Şükrü ise amcasının duygu durumunu şu şekilde anlatmaktadır: “Sanki baraj yokmuş gibi davranıyor. Yani eskiden hiç olmazsa böyle dükkâna neyim inerdi. Ne bileyim demirle uğraşıp bir şeyler yapardı da. Şimdi anca benim zorumla.”* Yere bağlılığı en güçlü şekilde ortaya koyan ifadeleri Harun, babası Ahmet için kullanmıştır: *“Ne dedim ki ben? Bir şey mi dedim. Niye taşınmıyon diye sordum işte. Millet taşınmaya başlamış. Bu işi uzatıp durmanın sürdürmenin ne anlamı var. Ben senin derdini biliyorum ya. Senin derdin su gelmeden baraj gelmeden burda ölüp gitmek değil mi? Sen varya öyle kolay kolay ölmezsin!”*

Filmde eşinin de isteğiyle yeni yerleşim yerine taşınan Şükrü'nün dükkânını taşıma konusunda biraz yavaş hareket etmesi de eski yerleşim sahasına olan bağlılığı ortaya koymaktadır. Filmde geçen diyalog bu durumu açıklamaktadır.

Ahmet: *Sen taşınmadın mı yeğenim?*

Şükrü: *Taşındık emmi.*

Rifat: *Taşındın da madem dükkânı da niye götürmüyon?*

Raziye: *Abinin dediği doğru. Dükkânı götürmediğimiz için oynamıyor yerinden işte...*

Mezarlar, yere bağlılığın en güçlü göstergelerinden birini oluşturmaktadır. Toplum içerisinde özellikle gurbette yaşayanların öldükten sonra kendi memleketlerinde gömülmelelerini vasiyet etmeleri sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Nitekim bazı nitel araştırmalarda *“öldükten sonra nerede gömülmek isterseniz?”* sorusunun sorulması suretiyle katılımcıların yere bağlılık durumlarının ölçülmeye çalışıldığı görülmektedir (Dinç vd., 2021). Bozkır filminde de mezar konusu bir yere bağlılık göstergesi olarak işlenmiştir (Fotoğraf 1). Nitekim Harun ve Şükrü'nün bazı ifadeleri bu durumu ortaya koymaktadır.

Harun: *Bir adam kendi kendine eziyet etmekten keyif mi alır? Hadi mezarı anladık. Şimdi ben bir yere gitmicem deyip direktip durmanın ne anlamı var.*

Şükrü: *Mezar oradan taşınsa durmaz o.*

2 Kaynak: Makale yazarının ricası üzerine film yönetmeni Ali ÖZEL tarafından hazırlanan ve film sahneleriyle ilgili bazı detayları içeren brifing yazısı.

Fotoğraf 1: Ahmet'in Yaşadığı Ev ve Evin Önünde Eşi Zeynep'in Mezarı

Kaynak: Film yönetmeni Ali ÖZEL'in fotoğraf arşivinden

Yer değiştiren yerleşmelerin sakinleri bazı durumlarda eski yerleşim sahalarını ve bu sahada duygusal bağ kurdukları yapıları (ev, okul, cami gibi) hatırlamak isterler. Ancak özellikle baraj nedeniyle yer değiştiren yerleşmelerde eski yerleşim sahasının ve buradaki yapıların sular altında kalması adeta yaşanmışlıkların üstünü örter. Başka bir deyişle hatıraların geçtiği mekânsal semboller silinmeye başlar. Bununla birlikte, yaz aylarında bazı barajların su seviyelerinin oldukça alçalması nedeniyle geçmişte baraj nedeniyle yer değiştiren bazı yerleşmelere ait kalıntıların tekrar gün yüzüne çıktığı görülür. Ülkemizde bu durumda olan yerleşmelerin sayısız örnekleri vardır. Bazı durumlarda baraj sularının seviyesi alçalmasa da, cami minarelerinin su seviyesi üzerinde kalan kısımları eski bir yerleşmenin varlığını işaret edebilmektedir. Baraj nedeniyle yer değiştiren Halfeti (şanlıurfa) ve Hasankeyf (Batman) bu duruma bir örnek teşkil etmektedir. Filmde şükrü, bu bakış açısına bağlı olarak bir fikir geliştirmiştir (Fotoğraf 2).

Ahmet: *Bunları (demir boruları) ne yapacaksın?*

şükrü: *Evin damına dikecem. Burayı da unutmayalım ya. Uzaktan böyle direği gördükçe hep buraları hatırlarız.*

Filmde şükrü'nün Ahmet'le olan bu diyalogu, Rifat ile de gerçekteleşmiştir.

Rifat: *Sen ne yapacan bunu? Oğlum bu kadar uzun boruyu ne yapacan?*

şükrü: *Dama dikecem. Valla dama dikecem. Ya buralar suyun altında kaldı mı güzel olmaz mı?*

Fotoğraf 2: Filmde şükrü Evinin Damına Bir Demir Çubuk Yerleştirirken

Kaynak: Film yönetmeni Ali ÖZEL'in fotoğraf arşivinden

Evin damına dikilen direk ile ilgili olarak yönetmenin görüşleri yere bağlılık duygusunu vurgulamaktadır. Yönetmene göre; *“Bu direk sadece bir görsel değil. Geçmiş ve gelecekle kurulacak en önemli geçiş noktasıydı. Dedemli köyü taşınma esnasında bir telaş içerisinde bu duyguları ve hisleri görmezden gelecektir. Telaş, acıların ve yaraların üzerini geçici bir zaman kapatabilir. Zaman geçince ve telaş yok olunca o yaraların izleri görünür olmaya başlar. O zaman acı hisse dönüşür. Bunun için taşınmanın sonrasına odaklandık filmde...”*³

İnsanların çoğu evlerinden çıktıklarında acaba kapımı kilitledim mi? sorusunu kendilerine sürekli sorarlar. Aslında bu durum insanların yaşadıkları evlere olan bağlılığını ifade etmektedir. Filmin son sahnesi buna bir örnek oluşturmaktadır. Ahmet'in evi, tamamen boşaltılmış ve eşyalar arabaya yüklenmiş olmasına rağmen Raziye'nin kapıyı kilitleme çabası içerisinde olması aslında bir yere bağlılık duygusunu yansıtmaktadır. Ayrıca her ne kadar yeni evine taşınmayı kabul etmiş olsa da, taşınmanın gerçekleştiği gün Ahmet'in eski evinde kalmak istemesi de yere bağlılığı açıklamaktadır.

Kabullenme (İkna)

Yer değiştiren bir yerleşmede, yer değiştirme seçeneğinin tercihi ile tamamen farklı bir çevrede yeni bir insan-yer ilişkisi oluşabilmektedir (Arslan & Ünlü, 2010). Ancak alışkanlıkları ve yaşanmışları terk etmek kolay değildir. Eski yerleşim yerlerine yönelik yere bağlılık duygusu fazla olan insanların yer değiştirme süreçlerini kabullenmesi çok daha zor ve zaman alıcıdır. Filmde yere bağlılık duygusu büyük ölçüde Ahmet tarafından yansıtılırken, Ahmet dışındaki herkesin yer değiştirme sürecini kabullenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Ahmet'i taşınmaya ikna etme çabaları, Şükrü ve Raziye'nin evlerini taşımış olmaları, yeni evlerin ziyaret edilmesi, yeni yerleşim yerinde bir düzen kurma çabası ve eski evin önündeki mezarın taşınması gibi gelişmeler bir kabullenmeyi ifade etmektedir. Filmde kepçe operatörü olan Zeki'nin de önerileriyle Zeynep'in mezarının taşınması ihtimalinin doğması Ahmet'in taşınmaya ikna olmasında etkili olduğu anlaşılmaktadır (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3: Filmde Mezarın Nasıl Taşınacağı Konusu Tartışılırken

Kaynak: Film yönetmeni Ali ÖZEL'in fotoğraf arşivinden

Yaşanmışlık (Anı)

Hangi ölçekte olursa olsun herhangi bir mekânsal birimi yer haline getiren bileşenlerden bir tanesi, söz konusu mekânda şekillenen insana dair yaşantılar, anılar ve tecrübelerdir. Bunlar bir bütün olarak o yere dair bir duygu oluşturur ki bu

3 Kaynak: Makale yazarının ricası üzerine film yönetmeni Ali ÖZEL tarafından hazırlanan ve film sahneleriyle ilgili bazı detayları içeren brifing yazısı.

yolla, burası yer olarak tanımlanabilecek başka mekânsal birimlerden ayırt edilebilir (Südaş, 2019). Yer duygusu, iyi veya kötü hatıralar ve deneyimler neticesinde oluşabilir. İnsan hayatında olumlu izler bırakan hatıralar genel olarak yere bağlılığı arttırır. Ancak bazen bu bağlılık aksi durumlarda da gerçekleşebilir. İnsanlar yaşadıkları yerlerde karşılaştıkları acı hatıralarla yüzleşmemek için başka bir yere taşınma duygusuna sahip olabilirler. Bazı durumlarda vicdani meseleler insanları yaşadıkları yerlerdeki acı gerçeklerle karşı karşıya bırakır. Trafik kazasında eşini kaybeden Ahmet'in, bu kazadan kendini sorumlu tutması ve vicdan azabı yaşaması, ömrü boyunca hiç unutamayacağı acı bir hatıra olarak kalmıştır. Harun'un bu acı hatırayı fazlasıyla içselleştiren babası için söyledikleri sözler bu duruma bir örnek oluşturmaktadır.

"Milletin ölüsü oldu mu arkasından yas tutar. Biz cenaze evinde mezar yeri yüzünden birbirimize girmedik mi? O da yetmezmiş gibi kaza yaptıkları arabayı gözünün önünden ayırmamış. O zaman sen de kalsaydın altında da ölüp gitseydin"

Süreç

Yer değiştirmenin zorunlu veya isteğe bağlı, kişinin kendi isteğiyle veya devlet iradesiyle mi gerçekleşip gerçekleşmemesi yerleşmelerin yer değiştirme süreçlerinin uzunluğu veya kısalığını doğrudan etkilemektedir (Ceylan, 2011). Yer değiştirme sürecinin uzunluğu bakımından ele alındığında genellikle baraj inşası ve doğal afetler gibi nedenlerle yer değiştiren yerleşmelerde devlet yardımları nedeniyle sürecin çok daha hızlı bir şekilde gerçekleşmiş olduğu görülmektedir (Ceylan, 2011; Dinç vd., 2021). Filmde Rifat'ın gözlemleri bu durumu açıklamaktadır. *"Bugün bahçeye erken gelseydin görürdün. Çatır çatır indirdi adamlar kavakları valla. Biz de iş yapıyoruz diye seviniriz. Adam bakıyor, böyle çat diye istediği yere indiriyor kavağı. Bize kalsa anca 3 günde hallederiz değil mi Şükrü? Adamlar nerdeyse bir günde bütün köyün kavağını indirip götürecekler ha!"*

Yer değiştirme sürecinde yaşanan belirsizlik ortamının getirdiği huzursuzluk yerleşme sakinlerini olumsuz etkilemektedir. Ülkemizde yerleşmelerin yer değiştirmeleri sırasında yaşanan en önemli belirsizliklerin başında mezarlıkların taşınması gelmektedir. Bazı yerleşmelerde mezarlar kaderine terk edilirken, bazılarında ise mezarların taşınması konusunda hassasiyet gösterilmektedir. Nitekim filmde bu hassasiyet Harun'un ifadelerinden anlaşılmaktadır: *"Şu annemin mezarını buradan sağlam bir yere alıp götürelim de şimdi o da suyun altında kalırsa vicdanımız sızlar."* Diğer yandan filmde Ahmet'in taşınmaya ikna edilebilmesinin en önemli nedenlerinden biri, evinin önünde yer alan eşine ait mezarın taşınabilme olasılığı olmuştur. Filmin son sahnelerinde mezarın taşınmasının yarattığı zorluklar üzerinde durulmuştur.

Harun: *Şu mezar işini ne yapacağız bir konuşalım.*

Rifat: *Böyle pat diye olmaz zaten. Önce bir mezar yeri kazmak lazım. Ancak ondan sonra. Eziyet olacak şimdi. Yeniden kefenlemek de lazım. Yazık ya. Yapacak bir şey yok canım bunların da konuşulması lazım yani.*

Bir yerleşmenin yer değiştirmesi gündeme geldiğinde yerleşmenin tamamı bu sürece dâhil olmayabilir. Başka bir deyişle yerleşmelerin tamamı yerine bir kısmı yer değiştirebilir. Bu durum özellikle baraj nedeniyle yer değiştiren yerleşmelerde, söz konusu yerleşmelerin sular altında kalacak kısımlarının kamulaştırılması şeklinde gerçekleşebilmektedir. Bozkır Barajı nedeniyle Dedemli yerleşim sahasının yarısının sular altında kalacağı ve bu sahada kamulaştırmaya gidildiği bilinmektedir. Filmde bu konuya da değinilmiştir.

Harun: *Güzel olmuş buralar ya (yeni evleri göstererek)*

Şükrü: *Güzel oldu, güzel oldu da köy dağıldı işte yarısı orda yarısı burda. Bizim evler hep suyun altında kalacak.*

Fonksiyon

Köy meskenleri, kullanılan inşaa gereçleri, fonksiyonları ve fizyonomileri ile içinde buldukları coğrafi mekânın doğal şartlarının yanında, meskenleri kullanan kişilerin ekonomik faaliyet türleri ve sosyo-ekonomik düzeyleri ile yakından ilişkilidir (Tunçdilek, 1967; Gök & Yazar, 2011). Ekonomik faktörler ev ve eklentilerinin özelliklerini belirtmekte kuvvetli

bir etkiye sahiptir. Nitekim eklentiler, ekonominin gereklerine uyacak şekilde meydana gelmiş tesislerdir (Hayli & Canpolat, 2017). Dolayısıyla ülkemizde yer değiştiren yerleşmelerin yeni yerleşim sahasında meskenler planlanırken mutlaka çeşitli eklentilerin yapılabileceği genişlikte bir bahçenin ayrılması gerekir (Ceylan, 2011). Özellikle kırsal kesim insanının temel geçim kaynağının tarıma dayalı olması ve günlük rutinlerin toprağa bağlı bir şekilde gerçekleşmesi yeni yerleşim sahalarında ekip biçme ihtiyaçlarının karşılanmasını gerekli hale getirmektedir. Yeni yerleşim sahalarının eski yerleşim yerlerindeki fonksiyonel özelliklere uygun bir şekilde tasarlanması yerleşme sakinlerinin taşınma konusunda ikna olabilmeleri bakımından önemlidir. Bu durum filmin bir sahnesinde de anlatılmaktadır.

Raziye: *Bizim bahçeden bunlar (domatesleri göstererek). Eski tohumlardan.*

Harun: *Belli canım. Maşallah. Renginden kokusundan belli.*

Şükrü: *Aslında orda da (köyün yeni yerleşim sahasında) olsa böyle ufak bir yer.*

Ahmet: *Bahçe yapacak yer bulabilse.*

Şükrü: *Burdakinin yerini tutmaz tabi de. Ya millet bir alışsın oraya. Orda da kurulur düzen.*

Yerleşmelerin yer değiştirme süreçlerinde zaman zaman kısa veya uzun vadede çeşitli ekonomik fırsatlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durum yeni yerleşim yerinde özellikle konutların inşası sırasında kendini göstermektedir. Filmde Harun ile Şükrü arasında geçen konuşma yer değiştirme sürecindeki bir ekonomik faaliyeti açıklamaktadır.

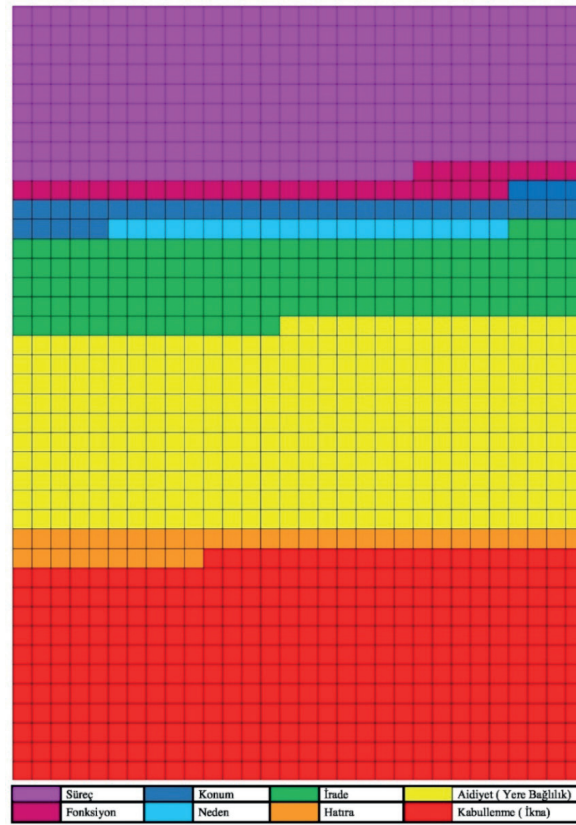
Harun: *Ee nasıl işler güçler dükkânda oluyor mu bir şeyler?*

Şükrü: *Valla demir işi eskisi olmuyor da, şimdi böyle yeni evler filan da olunca böyle tek tük demir, kapı, profil filan bir şeyler oluyor işte. Allah'a şükür.*

3.2. Görsel Analizlerin Değerlendirilmesi

Tema ve Kodların Görselleştirilmesi

Bozkır filmi, geleneksel ile modernin, alışkanlıklarla yeniliklerin, yere bağlılık ile kabullenmenin çatışmalarını anlatmaktadır. Dolayısıyla yere bağlılık, süreç ve kabullenme temaları ve bunlara bağlı kodlar da filmin önemli bir bölümünü kaplamaktadır (Şekil 1). Filmin bütün temaları içerisinde “kabullenme” % 29.1’lik bir orana sahip iken, bunu % 26.2 ile “yere bağlılık” ve % 22 ile “süreç” temaları izlemiştir. Ahmet dışındaki herkesin taşınma olayına sıcak bakması, yeni yerleşim yerinde bir düzen kurma çabasına girmeleri, yeni evleri ziyaret etmeleri ve aile bireylerinin filmin önemli bir bölümünde Ahmet’i ikna etmekle uğraşmaları yer değiştirme olayının büyük ölçüde kabul görmüş olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer yandan film boyunca Ahmet’in taşınma olayına karşı direnç göstermesi, süreci uzatması, sürekli çatışma içerisinde olması, filmin birçok sahnesinde Zeynep’in mezarının taşınması konusundaki belirsizliğin dile getirilmesi yere bağlılık duygusunun ön plana çıkmasına neden olmuştur. Filmde yer değiştirmenin kim tarafından gerçekleştirildiği konusu “irade” teması (devlet veya kişi iradesi) adı altında değerlendirilmiş ve bu tema, filmin temaları içerisinde % 11.5’lik bir değere sahip olmuştur. İskân evlerinin inşası, yeni yerleşim yerinin ziyaret edilmesi, alt yapı ve üst yapı çalışmaları filmde yer değiştirmede devlet iradesini ortaya koyan bölümleri oluşturmuştur. İrade temasını % 3.4 ile “hatıra”, % 3.3 ile “konum” % 3 ile “fonksiyon” ve % 1.6 ile “neden” temaları takip etmiştir.

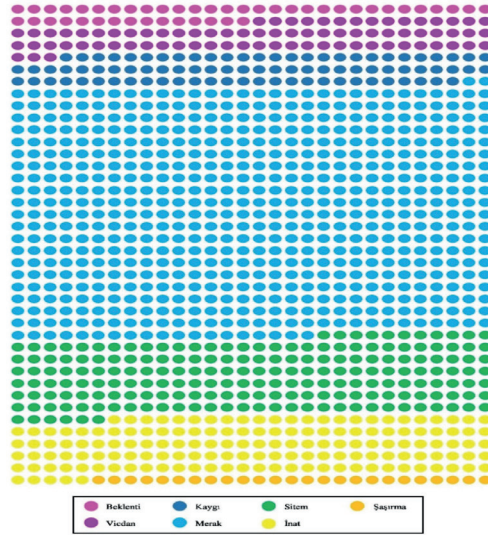

Şekil 1: Film Temalarının Belge Portresi

Duygu Durumlarının Görselleştirilmesi

Filmde belirlenen tema ve kodlardan hareketle duygu durumlarına yönelik analizler de yapılmıştır. Filmin dram türünde çekilmiş olması, filmdeki duygu durumlarının da buna göre şekillenmesine neden olmuştur. Yerleşmelerin yer değiştirme süreçleri içerisinde ortaya çıkan belirsizlikler her şeyden önce yerleşme sakinleri üzerinde bir merak uyandırır. Mezarın ne zaman ve nasıl taşınacağı, eski yerleşim yerinde elektriklerin ne zaman kesileceği, Ahmet'in taşınmaya karşı tutumunun değişip değişmediği, Harun'un babasını taşınmaya ikna edip edemeyeceği gibi konular filmde geniş bir yer bulmuştur. Bu nedenle merak duygusu, filmde belirlenen duygu durumlarının yarısından fazlasını (% 51.7) oluşturmaktadır. Merak duygusunu % 16.4 ile "sitem" takip etmiştir. Filmde işlenen sitem duygusu, büyük ölçüde yere bağlılık ve kabullenme arasındaki çatışmalardan doğmuştur. Başka bir deyişle Harun ve Rifat'ın Ahmet'i taşınmaya ikna etmelerinde gösterdikleri çaba ve Ahmet'in taşınmaya karşı gösterdiği tutum ve davranışlar daha çok sitem şeklinde ortaya çıkmıştır. Merak ve sitem duygularını % 12.4 oranıyla "inat" duygusu izlemiştir. Aslında Ahmet'in taşınma konusunda inat etmesi sitem duygularının ortaya çıkmasında belirleyici olmuştur.

Filmdeki duygu durumları içerisinde kaygı % 7, vicdan % 6.5, beklenti % 3.7 ve şaşırma % 2.1 oranlarına sahiptir (Şekil 2). Kaygı duygusu yer değiştirme sürecindeki belirsizliklerin bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır. Beklenti duygusu ise Ahmet'in ikna edileceğine inanılması ve yeni yerleşim sahasında bir düzen kurulacağı düşüncesine bağlı olarak gelişmiştir. Filmde özellikle mezarın taşınması sürecinde "vicdan" duygusu ön plana çıkmıştır. Harun'un, ölen annesine duyduğu vicdan nedeniyle mezarının taşınması konusunda çaba göstermesi bu duruma bir örnek oluşturmaktadır.

Şekil 2: Duygu Durumlarının Belge Portresi

Kelime Bulutunun Değerlendirilmesi

Yer değiştiren yerleşmelerle ilişkili olabilecek kelimelerin filmdeki kullanım sıklığı dikkate alındığında ev (f=15), taşınma (f=14), mezar (f=12) ve su (f=11) kelimelerinin daha sık bir şekilde kullanıldığı dikkati çekmiştir (Şekil 3 & Tablo 2). Bu kelimelerden “ev” eski ve yeni evlerin anlatımında kullanılmıştır. Hümanist coğrafya perspektifinden değerlendirildiğinde filmde en çok tekrar edilen kelimenin “ev” olması oldukça anlamlıdır. Nitekim bir hümanist coğrafyacı olan Yi Fu Tuan (1991), insan ve yer kadar insanların yaşadıkları evin de coğrafyanın anahtar kelimelerinden biri olduğunu belirtmiş ve hatta evi coğrafyanın merkezine koymuştur. Zira ev, hatıraları ve deneyimleri yansıtan, insanın kendini güvende hissettiği ve yere bağlılığı ortaya koyan bir yerdir. Film baraj nedeniyle yer değiştiren bir yerleşmeyi konu aldığı için film genelinde “su” kelimesi yer değiştirmenin nedenine vurgu yapmaktadır. Ahmet’in taşınma konusunda ikna olmaya başlaması eşinin mezarının da taşınması ihtimali doğunca ortaya çıkmıştır. Filmin birçok sahnesinde yere bağlılığı ifade eden “mezar” kelimesi sıklıkla tekrarlanmıştır. Yer değiştirme sürecinde de “taşınma” kelimesi kullanılmıştır. Dikkat çeken bir diğer kelime ise “köy” (f=9) kelimesidir. Zira, Konya’ya bağlı kırsal yerleşmelerin tüzel kişilikleri 6360 sayılı büyükşehir yasasına istinaden mahalle statüsüne dönüştürülmüş olsa da Dedemli için köy ifadesinin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Şüphesiz bu durum Dedemli’nin kırsal karaktere sahip bir fonksiyonel yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: Yer Değiştiren Yerleşmelerle İlişkili Olabilecek Kelimelerin Filmdeki Kullanım Sıklığı

Kelime	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ev	15	8,2
Taşınma	14	7,6
Mezar	12	6,5
Su	11	6
Köy	9	4,9
Millet	7	3,8
Dükkân	6	3,2
Bahçe	6	3,2
Baraj	6	3,2
Rahat	6	3,2
Kazma	5	2,7
Diğer kelimeler	85	46,7
Toplam	182	100

Şekil 3: Kelime Bulutu

Filmde “*millet*” kelimesi (f=7) daha çok taşınma sürecinde kullanılmıştır (Tablo 2). Filmde geçen “*millet alışsın oraya, orada da kurulur düzen*” ve “*millet başladı mı taşınmaya?*” şeklindeki ifadeler taşınmaya karar vermede biraz da köy sakinlerine göre hareket edildiğini göstermektedir. Türkiye’de yer değiştirmiş birçok yerleşmede de benzer bir eğilim görülmektedir. Bu konuda kararın oluşmasında genellikle yerleşmelerdeki kanaat önderlerinin ve hatta bir veya birkaç şahsın önemli rolü olmaktadır. Ayrıca görerek faydasına inandığı konularda halkımızın teşebbüs gücü oldukça yüksek durumdadır (Ceylan, 2022). Filmde geçen diğer kelimeler bir bütün halinde değerlendirildiğinde; yer değiştirme nedenini açıklayan “baraj” kelimesinin, fonksiyonel özelliklere vurgu yapan “bahçe”, “dükkan”, “iş”, “demir” ve “profil” kelimelerinin ve alt yapı faaliyetlerine vurgu yapan “elektrik” ve “hat” kelimelerinin nispeten sık bir şekilde tekrarlandığı görülmüştür. Filmde ayrıca konumu ifade eden “yol” ve “ova”, kabullenmeyi ifade eden “alışma”, “düzen” ve “rahat”, süreci anlatan “yıkma”, “kazma” ve “keççe” gibi kelimelerin de sıklıkla kullanıldığı dikkati çekmiştir. Son olarak duygu durumunu ifade eden “vicdan” ve “inat” sözcükleri de kelime bulutunda yer almıştır.

SONUÇ

Günümüz dünyasında bir toplumun tamamının veya belirli bir bölümünün herhangi bir sebeple yaşadıkları yerlerden ayrılmaları ve yeni yerleşim yerlerini seçmelerinde verdikleri kararlar basit bir olaydan ibaret değildir. Yer değiştirme sürecinde devlet iradesi veya kişisel kararların belirli bir davranış kalıbına dönüşmesi, eski yerleşim yerindeki yüksek yere bağlılık duygusundan yeni yerleşim sahasındaki mekânsal ve toplumsal uyuma kadar çok yönlü ilişkileri içeren karmaşık ve dinamik bir süreçtir. Hal böyle iken bu süreçlerin baş aktörü olan insanı söz konusu olay ve olguların merkezine koymak gerekmez mi? Eski yerleşim sahasında uzun yılların getirdiği hatıralar ve deneyimlerle yer duygusuna sahip olanlar, yer değiştirme sürecinden olumlu/olumsuz etkilenenler, süreç sonrasında gelecekle ilgili kaygılar yaşayanlar yine insanın kendisi değil mi? Bu soruları gözden geçirip cevaplamaya çalışırsak eğer, yer değiştiren yerleşmeler konusunda hümanist coğrafya paradigması ekseninde perspektifler geliştirmemiz gerekir. Ancak Türkiye’de birçok konuda olduğu gibi yer değiştiren yerleşmeler konusunda da hümanist coğrafya yaklaşımının büyük ölçüde ihmal edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca çalışmaların odak noktasını *yer değiştiren yerleşme sakinlerinin karşılaştıkları sorunlar yerine yerleşmelerdeki sorunlar* oluşturmakta ve çalışmalar betimsel araştırmalarla sınırlı kalmaktadır.

Bozkır filminin içerik yönünden analiz edilmesi neticesinde belirlenen temalar içerisinde yer değiştirme sürecini kabullenme ve yere bağlılık temalarının film genelinde diğer temalardan çok daha fazla etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Ahmet’in

doğup büyüdüğü topraklardan gitmek zorunda kalması, yaşama dair bütün izlerinin ve köklerinin bulunduğu alanın yani yer duygusunun yok olması filmde işlenen yere bağlılık olgusunun en belirgin tema olarak ön plana çıktığını göstermiştir. Baraj inşası nedeniyle Dedemli'nin eski yerleşim yeri sular altında kalacağı için Şükrü'nün evin damına demir sırık dikmesi, yer sembollerinin ortadan kalmasıyla oluşacak yersizlik duygusuna karşı küçük bir çözüm gibi görünmekte ve bu da bir yere bağlılık duygusunu yansıtmaktadır. Diğer yandan Raziye'nin zaten sular altında kalacak evin kapısını kilitleme çabası da yere bağlılığın bir diğer ifadesine örnek oluşturmuştur. Ancak Şükrü ve Raziye de dâhil Ahmet dışındaki herkes yer değiştirme sürecini kabullenmişlerdir. Ahmet ile ailenin diğer üyeleri arasında geçen tartışmalar, Ahmet'i ikna etme çabaları, Ahmet ile oğlu Harun'un geçmişle ve birbirleriyle hesaplaşmaları film içeriğinin kabullenme ve yere bağlılık temaları arasında geliştiğini ortaya koymuştur. Filmde yer değiştirme süreci bu iki tema arasındaki çatışmalardan hareketle şekillenmiştir.

Filmde işlenen yere bağlılık duygusu belirli bir yerde ne kadar uzun bir süre ikamet edilirse bağlılığın da o kadar artacağını göstermiştir. Artık yaşamının son dönemlerine gelmiş Ahmet'in ömrünü geçirdiği köyünden ayrılmak istememesi bu duruma bir örnek oluşturmaktadır. Bu durum literatür bulgularıyla karşılaştırıldığında yer değiştiren yerleşmeleri konu alan az sayıdaki çalışmanın yanı sıra yere bağlılık konusunu inceleyen çalışmalarda ikamet süresi ile yere bağlılık arasında tutarlı bir ilişki olduğu vurgulanmıştır (Arslan & Ünlü, 2010; Turut & Özgür, 2018; Ağbaba, 2020; Dinç vd., 2021; Dinç, 2023). Diğer yandan yere bağlılığı hümanist perspektifle açıklarken tıpkı Yi Fu Tuan'ın yaptığı gibi ev'i ön plana çıkararak ve bunu yere bağlılıkla ilişkilendiren çalışmalar yapılmıştır. Ağbaba (2020) Niğde kenti sakinlerine uyguladığı bir ankette yere bağlılığın büyük ölçüde ev ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu ilişki filmde de açıkça görülmüştür. Filmin neredeyse tamamının Ahmet'in evi ve bahçesinde geçmesi böyle bir bağlılığı yansıtmaktadır. Ev aynı zamanda yeni yerleşim sahasına taşınmaya karar vermede belirleyici bir etken olmaktadır. Yani insanlar başlarını koyabilecekleri bir evin varlığından emin olmak isterler. Barınma koşullarının bu konudaki önemi Turut & Özgür (2018) tarafından da vurgulanmıştır. Mezarlar, yere bağlılığın en güçlü göstergelerinden birini oluşturmaktadır. Dinç vd., (2021) yere bağlılığı ölçmek amacıyla yaptıkları bir araştırmada katılımcılara "öldükten sonra nerede gömülmek isterseniz?" sorusunu sormuşlar ve bu şekilde katılımcıların yere bağlılık durumlarını belirlemeye çalışmışlardır. Bozkır filminde de mezar konusu bir yere bağlılık göstergesi olarak işlenmiştir. Son olarak bazı çalışmalarda yere bağlılığın fiziksel ortamdan çok o yerdeki insanlarla yaşanan ilişkilere de dayandığı vurgulanmıştır (Mesch & Manor, 1998; Hashemnezhad vd., 2013; Demir, 2022). Bu çalışmada yere bağlılık alt başlığında da belirtildiği gibi Ahmet'in rahmetli eşine olan bağlılığı ve eşinin mezarını evin önüne inşa etmesi bu ilişkilere bir örnek teşkil etmektedir.

Duygu durumları içerisinde merak duygusunun oldukça baskın olması yer değiştirmesi gündeme gelen bir yerleşmenin sakinleri açısından oldukça doğaldır. Özellikle sürecin başında yerel halk, yer değiştirme konusunda kararsızlık yaşayabilmekte, yeni yerleşim yerine uyum sağlayıp sağlayamayacağı konusunda endişelere sahip olmakta, süreç içerisinde ve sonrasında karşılaşılabilecek sorunları düşünmekte ve geleceği görememektedir. Bu durum cevaplandırılmayı bekleyen çok fazla soruyu akıllara getirmektedir. Acaba konutlarımız ne zaman teslim edilecek? Yerinde dönüşüm mü olacak yoksa başka yere mi taşınacağız? Eski yerleşim yerimize ne olacak? Yeni yerleşim yerimizde bize ait tarla/bahçe olacak mı? Hemen keserler mi elektriğimizi? bu sorulardan sadece bazılarını oluşturmaktadır. Aslında bu merak uyandıran sorular ve endişeler yer değiştiren yerleşmeleri ekonomik, sosyal ve psikolojik boyutlarıyla ele alan birçok çalışmada vurgulanmıştır (Afolayan, 1987; Badri vd., 2006; Arslan & Ünlü, 2010; Lora-Wainwright, 2014; Yang vd., 2017; Forsyth & Peise, 2021; Dinç vd., 2021; Matti vd., 2023). Bazen bu endişeler öyle bir boyut kazanır ki henüz bir yer değiştirme söz konusu olmasa bile böyle bir ihtimale karşı önlemler alınabilir. Örneğin bir çalışmada Forsyth & Peise (2021) iklim değişiklikleri nedeniyle meydana gelebilecek bir yer değiştirme ihtimaline karşın önceden planlanmış yeni bir yerleşme yaratmayı önermişlerdir. Bu çalışmamızda, Bozkır filminin birçok sahnesinde yeni yerleşim sahasının nasıl olacağına ve beklentileri ne kadar karşılayacağına yönelik sorular sorulması ve bu konuda duyulan endişeler film çıktılarının söz konusu literatür bulgularıyla uyumlu olduğunu göstermiştir. Merak duygusu dışında sitem ve inat duygularının filmde ön plana çıkması yaşadığı yere kök salmış ve yüksek bir bağlılık duygusuna sahip Ahmet'in taşınma konusundaki gerginliğinden kaynaklanmış ve onun inatla taşınmak istememesi başta Harun olmak üzere ailenin diğer bireylerinin sitemkâr davranışlarına yansımıştır.

Bu çalışmanın temel bulgusu; uzun bir yerleşme serüveni neticesinde insan hatıra ve deneyimleriyle oluşan yer duygusundan hatıraların ve hafızaların aşınmaya başlayacağı yersizlik duygusuna geçiş sürecinde bu sürecin baş aktörü olan insanın duygu, düşünce, davranış ve beklentilerinin asla görmezden gelinmemesi gerektiğinin somut bir şekilde ortaya konulmasıdır. Nitekim çalışmada belirlenen her bir tema, kod ve duygu durumunda insan odaklı perspektiflerin ön plana çıktığı görülmüştür. Filmin içerik analizinden elde edilen belge portreleri insanın iç dünyasının, duygu, düşünce ve davranışlarının somut bir çıktısı olarak ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla yer değiştiren yerleşmeleri hümanist coğrafya penceresinden inceleyen bu çalışma; bu yönüyle yer değiştiren yerleşme literatüründe sıklıkla karşılaşılan ve bir yerin fotoğrafını çeken veya betimleyen çalışmalardan farklı olarak doğrudan insana ve sosyal çevresine odaklanmıştır. Çalışmanın bulguları özellikle yere bağlılık, kimlik, toplumsal uyum gibi konuları ele alan nispeten az sayıdaki çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Nitekim önceki çalışmalarda, insanların bir yerde ne kadar uzun bir süre yaşadıkları, yaşadıkları çevreyle nasıl bir ilişki kurdukları, kendilerini ne kadar güvende hissettikleri, sosyal ilişkilerinin nasıl olduğu, yaşamları boyunca ne tür hatıralar biriktirdikleri yere bağlılığı etkileyen sosyo-demografik değişkenler olarak belirlenmiştir (Brown vd., 2003; Lewicka, 2005; Gifford vd., 2009; Arslan & Ünlü, 2010; Göregenli vd., 2014; Uysal, 2015; Turut & Özgür, 2018). Bu değişkenler kişilerin kararlarını ve iradelerini fazlasıyla etkilediği için göçle ilgili çalışmaların yanı sıra özellikle yer değiştiren yerleşmeler konusunda da hümanist bakış açısının benimsenmesi ve bu perspektifle gerçekleştirilecek akademik çalışmaların sayılarının arttırılması beklenmektedir.

| EXTENDED ABSTRACT |

Reading Relocated Settlements From the Perspective Of Humanist Geography: Content Analysis of the Film BozkırYücel DİNÇ **INTRODUCTION**

The relocated settlement is “a relocation event that results in the establishment of a new settlement partially or completely, within a close or far distance, under the same or a different name, under the same or a different name, in a short or long period of time, compulsorily or voluntarily, by the state or by the people’s own means, regardless of the reasons and causes.” (Ceylan, 2011). In light of this definition, it is understood that a new settlement adventure begins as a result of a relocation event. It is therefore understood that relocated settlements have a different meaning than migration, which refers to the movement of population from one settlement to another existing settlement (Dinç et al., 2021).

Thousands of settlements around the world have been relocated due to natural (earthquakes, tsunamis, floods and tsunamis) and human causes (such as mining, dam projects and airport construction) and this relocation event has been the subject of various academic studies (Afolayan, 1987; Correa & Gonzalez, 2000; Badri et al., 2006; Lora-Wainwright, 2014; Yang et al., 2017; Young & Essex, 2019; Forsyth & Peise, 2021; Matti et al., 2023). An evaluation of the aforementioned studies in the international literature reveals that the problems of relocated residents are addressed as well as settlement problems, but social problems are more prominent than people’s perception, adaptation, place attachment and psychological states.

It is known that thousands of settlements in Anatolia, which have the status of cities, towns, villages, and neighborhoods in the historical process, had to change the place where they were first established for various reasons (Ceylan, 2011). While some settlements relocated due to natural factors such as earthquakes, floods, landslides, and rock falls, others relocated due to human factors such as transportation, dam construction, security, and socio-economic reasons (Tuncel, 1974; Bakırcı, 2002; Akbulut, 2011; Ceylan, 2022). Studies on settlements relocated due to natural factors have focused on the selection of establishment locations for settlements and problems with land use (Akkan, 1971; Sunkar, 2010; Akbulut, 2011; Koday, 2013; Fural & Cürebal, 2017; Hayli & Canpolat, 2017; Poyraz, 2022). In the studies on settlements relocated due to human factors, the geographical characteristics of the old and new settlement areas of the relocated settlements due to reasons such as transportation and dam construction as well as economic factors are explained, and social problems are also mentioned in a general framework (Bakırcı, 2002; Ceylan, 2011; Yılmaz et al., 2013; Orhan & Gök, 2016). However, these studies have not touched upon the memories, life stories, attachment to place, reactions during and after the process, perceptions of space, the meanings they attribute to space, or the sense of place of the residents of the relocated settlements.

How can a humanist perspective be introduced in relocated settlements? Measuring and evaluating the feelings, thoughts, attachment to a place, and expectations of the inhabitants of any relocated settlement can provide important outputs in this regard. In this sense, it may be possible to use various methods within a framework consisting of concepts and questions

that can reveal a humanist perspective, such as place, place spirit, love of place, fear of place, place identity, place perception, and place attachment, in which place gains meaning through human emotions and experiences, rather than purely field observations and descriptive findings in the settlement in question. As Kitchin & Tate (2000) state, focus groups, ethnography, case studies, semi-structured and in-depth interviews, interviews, and surveys can provide remarkable data (Kaya, 2014). On the other hand, analyzing the content of films, documentaries, or books based on real-life stories, or at least conceptually or theoretically, about relocated settlements may yield useful results. However, it is surprising that especially in the national literature, the number of studies that, include these methods in the field of relocation settlements is quite limited.

Neglecting human beings in the relocation processes of settlements may lead to irreparable consequences in the future. The main negative consequences include difficulties in adapting to the new settlement, failure to meet expectations, the possibility of experiencing another relocation process, and the possibility of encountering various problems, including economic, sociological, and even psychological problems. This study attempts to find answers to these problems. The main objective of this study is to evaluate the process between the rupture from the old settlement and adaptation to the new settlement, to establish the scientific framework of this process from the perspective of humanist geography, and to develop solutions to the problems. The research questions shaped in line with this purpose are as follows; How are human behavior and relationships affected by the process in a settlement that is relocated for any reason? Can a human-centered approach be adopted to explain these behaviors and relationships? What kind of conceptual framework can be used to address the issue? What kind of method can be used to analyze relocated settlements from a humanist perspective?

The study analyzes the film *Bozkır*, directed and written by Ali Özel and released in 2019. Academic studies on relocated settlements frequently emphasize the location of settlements, the reasons and processes of relocation, and the economic, social and psychological effects of relocation. Thus, the fact that these issues, and various spatial elements (such as a village, new house, garden, and grave) are present in almost every scene of the movie was decisive in choosing this movie as an important data source. In the next stage, an interview was conducted with the director of the film to obtain information about the subject and content of the film. The movie *Bozkır* premiered at the 56th Antalya Golden Orange Film Festival and received many awards. Shot in the genre of drama, the film is about the relocation process that takes place in Dedemli village in Konya's Hadim district due to the construction of a dam. The father (Ahmet), who insists on not leaving his village, and his son (Harun), who tries to convince him to move, come to terms with each other and the past. Ahmet had a traffic accident in the past and lost his wife (Zeynep) in the accident. He blamed himself for this and felt great remorse. For this reason, he built his wife's grave in front of his house. The movie is largely centered around Ahmet's house and the grave in front of it (Photo 1). Besides Ahmet and Harun, Rifat, Şükrü, Raziye, and Zeki are the other characters in the movie.

DATA COLLECTION INSTRUMENT AND METHOD

The content analysis, one of the qualitative analysis techniques, was used in this study. Content analysis technique is an effective tool for revealing general tendencies about the subject. In addition, it is also a guide for scientific studies to be conducted later (Metin & Ünal, 2022). Content analysis is a method that has both qualitative and quantitative research features. In qualitative content analysis, the material is selected after determining the research question, which is followed by determining the coding framework of the data. In this way, an analysis is made, and the findings are interpreted (Schreier, 2012). In quantitative content analysis, the content is divided into units, and statistical values are obtained by keeping a tally for each unit and category (Rourke & Anderson, 2004). Within the scope of the present study, qualitative and quantitative content analyses, which constitute two methods of content analysis, were used together. On the one hand, the meanings contained in the verbal and written materials were analyzed with the help of the themes and codes created about the film *Bozkır*, and on the other hand, the volumetric equivalent of each theme and code in the film was statistically revealed.

In the study, the subject of relocated settlements was analyzed through typologies that can reveal an anthropocentric point of view. These can be summarized as the changing meaning of geographical location over time, spatial perception, the will to

decide on the relocation process, attachment to the place, memories of the old settlement, acceptance of the new settlement, and prolonging the relocation process. Each of these typologies evokes emotions such as curiosity about the process, anxiety, expectations for the future, surprise, reproach and resistance to relocation in the inhabitants of a relocated settlement. For this reason, themes and codes that can explain the issue of relocated settlement from a humanist perspective were created through the outputs of the text in the film (Table 1). Within the scope of content analysis, eight themes (location, reason, will, attachment to place, acceptance, experience, process and function) and codes related to these themes were identified (Figure 1). Apart from the themes and codes, the emotional states in the film (curiosity, reproach, stubbornness, anxiety, conscience, expectation and surprise) were also subjected to content analysis (Figure 2). Emotional states were introduced in order to evaluate the behavioral attitudes that were revealed through situations such as place attachment, identity, and spatial perception during the relocation process, rather than a direct psychological analysis concern.

The MAXQDA 2020 program was used to conduct the content analysis. In the study, the film *Bozkır* was first downloaded and transferred to the program. Then the movie was converted into text. In order to have a good command of the film in terms of content, the transcription of the film (converting the audio recording into text) was performed manually. Thus, a text consisting of speaker paragraphs (290 paragraphs in total) was obtained. Then, the themes, codes and emotional states were processed on the video. After this process was completed, the visual analysis phase was started. Within the scope of visual analysis, document portraits for themes and codes and emotional states were created through MAXQDA 2020 program. Since the study focuses on a film content analysis, it was deemed appropriate to select the document portrait from among the many tools in the relevant program. In this way, the film *Bozkır* was handled as a case and the codes in the film were presented visually with their volumes and coloring. Indeed, with the document portrait, it was ensured that the content of the movie could be understood through a single figure. In this way, the way has been paved for readers to make inferences about a movie that directly deals with a relocated settlement. This is because the volumes of themes and codes directly reflect the content of the movie. Moreover, a word cloud was prepared through the same program by determining the frequency of repetition of words that may be related to relocated settlements in the film (Table 2 & Figure 3).

RESULTS

In today's world, leaving the places where a whole or a certain part of a society lives for any reason and the decisions they make in choosing new settlements is not a simple event. The transformation of state will or personal decisions into a certain behavioral pattern in the process of relocation is a complex and dynamic process involving multiple relationships from the sense of attachment to the high place in the old settlement to the spatial and social harmony in the new settlement area. In such a case, shouldn't the human being, who is the main actor of these processes, be put at the center of these events and phenomena? Isn't it human beings who have a sense of place in the old settlement area with the memories and experiences of many years, who are positively or negatively affected by the relocation process, and who experience concerns about the future after the process? If we try to review and answer these questions, we need to develop perspectives on relocated settlements on the axis of the humanist geography paradigm. Nevertheless, as is the case in many subjects in Turkey, it is understood that the humanist geography approach has been largely neglected in the field of relocated settlements. As such, the focus of the studies is *on the problems in the settlements instead of the problems faced by the residents of the relocated settlements, and the studies are limited to descriptive research.*

As a result of the content analysis of the film *Bozkır*, it has been revealed that the themes of acceptance of the relocation process and attachment to place have a much greater impact on the film than other themes. The fact that Ahmet is forced to leave the land where he was born and raised, and that all traces of his life and the area where his roots are located, that is, his sense of place, are destroyed, has shown that the phenomenon of attachment to place is the most prominent theme in the film. Due to the fact that the old settlement of Dedemli will be flooded because of the construction of a dam, the erection of an iron pole by Şükrü on the roof of his house seems to be a small solution to the sense of placelessness that will occur with the disappearance of the symbols of place, and this reflects a sense of place attachment (Photo 2). On the other hand, Raziye's effort to lock the

door of the house, which will be flooded anyway, is another example of place attachment. However, everyone except Ahmet, including Şükrü and Raziye, has accepted the relocation process. The discussions between Ahmet and the other members of the family, their efforts to convince Ahmet, and Ahmet and his son Harun's reckoning with the past and with each other reveal that the content of the film develops between the themes of acceptance and attachment to place. The process of relocation in the movie is shaped by the conflicts between these two themes.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The results of the study overlap with the results of a relatively small number of studies on place attachment, identity, and social cohesion. As a matter of fact, previous studies have identified how long people have lived in a place, how they relate to the environment they live in, how safe they feel, what their social relations are like, and what kind of memories they have accumulated throughout their lives as socio-demographic variables that affect place attachment (Brown et al., 2003; Lewicka, 2005; Gifford et al., 2009; Arslan & Ünlü, 2010; Göregenli et al., 2014; Uysal, 2015; Turut & Özgür, 2018). It is expected that a humanist perspective will be adopted, and the number of academic studies to be carried out with this perspective will increase, especially in the field of relocated settlements, as well as studies on migration, since these variables greatly affect people's decisions and wills.

The sense of attachment to the place portrayed in the film shows that the longer one resides in a particular place, the greater the attachment. The fact that Ahmet, who is in the last stages of his life, does not want to leave the village where he has spent his life is an example of this situation. Comparing this situation with the results of the literature, it is emphasized that there is a consistent relationship between the duration of residence and attachment to place in the studies examining the issue of attachment to place as well as in the few studies on relocated settlements (Arslan & Ünlü, 2010; Turut & Özgür, 2018; Ağbaba, 2020; Dinç et al., 2021; Dinç, 2023). On the other hand, while explaining place attachment from a humanist perspective, there have been studies that emphasize home and associate it with place attachment, just as Yi Fu Tuan did. Ağbaba (2020) conducted a survey among residents of Niğde, and found that attachment to a place is largely related to home. This relationship is also clearly seen in the movie. The fact that almost the entire movie takes place in Ahmet's house and garden reflects such attachment. The house is also a determining factor in deciding to move to a new settlement. In other words, people want to make sure that they have a home where they can lay their heads. The importance of housing conditions in this regard was also found by Turut & Özgür (2018). Graves constitute one of the strongest indicators of attachment to a place. In a study aiming to measure place attachment, Dinç et al. (2021) asked the participants the question "Where would you like to be buried after death?" and tried to determine the place attachment of the participants in this way. In the movie Bozkır, the subject of graves is also treated as an indicator of place attachment. Finally, some studies have determined that attachment to place is based not only on the physical environment but also on the relationships with the people in that place (Mesch & Manor, 1998; Hashemnezhad et al., 2013; Demir, 2022). In this study, as mentioned under the sub-heading of attachment to place, Ahmet's attachment to his deceased wife and building her grave in front of the house is an example of these relationships.

It is quite natural for the inhabitants of a settlement that comes up for relocation to have a strong sense of curiosity among their emotional states. Especially at the beginning of the process, local people may experience indecision about relocation, have concerns about whether they will be able to adapt to the new settlement, think about the problems that may be encountered during and after the process, and cannot see the future. This situation raises many questions that need to be answered. When will our houses be delivered? Will there be an on-site transformation, or will we move to another location? What will happen to our old settlement? Will we have a field or garden in our new settlement? Will they cut off our electricity immediately? These are just some of the questions. In fact, these intriguing questions and concerns have been emphasized in many studies dealing with the economic, social, and psychological dimensions of relocated settlements (Afolayan, 1987; Badri et al., 2006; Arslan & Ünlü, 2010; Lora-Wainwright, 2014; Yang et al., 2017; Forsyth & Peise, 2021; Dinç et al., 2021; Matti et al., 2023). Sometimes these concerns reach such a level that even if there is no relocation yet, measures can be taken against such a possibility. For example, in one study, Forsyth & Peise (2021) suggested creating a pre-planned new settlement in case of

relocation due to climate change. This study has shown that in many scenes of the movie Bozkır, questions are asked about what the new settlement will be like and how much it will meet expectations, and the concerns about this issue are reflected in the movie outputs in the literature in question. Besides the feeling of curiosity, the feelings of reproach and stubbornness come to the forefront in the film due to the tension of Ahmet, who is rooted in the place where he lives and has a high sense of loyalty, about moving, and his stubborn refusal to move is reflected in the reproachful behavior of other members of the family, especially Harun.

KATKI BELİRTME

Bozkır filmi içerik analizinde her türlü desteği veren ve filmin farklı sahnelerine ait fotoğrafları kendi arşivinden derleyerek paylaşan film yönetmeni Ali ÖZEL'e çok teşekkür ederim. Belge portrelerinin zenginleştirilmesine katkı sağlayan Denizhan Durmuş DARAN'a da ayrıca teşekkür ederim.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Afolayan, A.A. (1987). The Sasa resettlement project: A study in problems of relocation. *Habitat International*, 11(2), 43-57.
- Ağbaba, D. (2020). Yer bağlılığının sosyo-mekânsal farklar bakımından incelenmesi: Niğde örneği. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 133-147. <https://doi.org/10.21733/ibad.800486>
- Akbulut, G. (2011). Türkiye'de yer değiştiren yerleşmelere bir örnek: Arguvan ilçe merkezi (Malatya). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 471-492.
- Akkan, E. (1971). Bingöl'ün yer değiştirmesinde rol oynayan jeomorfolojik etkenler. *Jeomorfoloji Dergisi*, 3, 38-44.
- Aksoy, S., & Yılmaz, M. (2022). Popüler jeopolitik bir inceleme: La Haine filminde yer alan ötekileştirme ve ayrıştırma biçimleri. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu* (12-14 Ekim 2022) Bildiriler Kitabı, (s.532-547). Ankara.
- Anton, C.E., & Lawrence, C. (2014). Home is where the heart is: The effect of place of residence on place attachment and community participation. *Journal of Environmental Psychology*, 40, 451-461.
- Ar, M. (2021). Mekân, yer ve yersizlik kavramları üzerine bir inceleme. *Şehir ve Medeniyet Dergisi*, 14, 8-25.
- Arslan, H., & Ünlü, A. (2010). Afet sonrası yeniden yapılanma sürecinde yer değiştirme ve yere bağlılığın değerlendirilmesi: Düzce örneği. *İTÜDERGİSİ/a*, 9(1).
- Artvinli, E., Bulut, İ. & Kaya, N. (2007). New Yusufeli (Artvin) and the dam: Economic progress or regression? *Environment and Culture Symposium on Geography (GEOMED). Proceeding*, (pp.45 - 53).
- Atasoy, F. S. (2020). Topophilic bir mekân olarak stadyumlar: Hüseyin Avni Aker stadyumu örneği üzerine nitel bir araştırma. *Journal Of Rol Sport Sciences*, 1(1), 38-65.
- Ayberk, C. (2018). Yer bağlılığı açısından Ters Yüz (Inside Out) filminin nitel analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16(2), 273-287. https://doi.org/10.1501/Cogbil_000.000.0202
- Badri, S. A., Asgary, A., Eftekhari, A. R. & Levy, J. (2006). Post-disaster resettlement, development and change: A case study of the 1990 Manjil earthquake in Iran. *Disasters*, 30(4), 451-468.
- Bahçalı, S., Bay, A. & Özözen Kahraman, S. (2017). HES'lerin nüfus ve yerleşme hareketlerine etkileri: Yusufeli barajı örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 26(2), 107-125.
- Bakırcı, M. (1997). *Türkiye'de yer değiştiren şehirlere yeni bir örnek: Samsat*.
- Bakırcı, M. (2002). Türkiye'de baraj yapımı nedeniyle yer değiştiren bir şehir: Halfeti. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, 10, 55-79.
- Baylan, E., Aşur, F., & Şehribanoğlu, S. (2018). Sense of place and satisfaction with landscaping in post-earthquake housing areas: The case of Edremit TOKI-Van (Turkey). *ACE: Architecture, City and Environment*, 13(38), 31-56. <https://doi.org/10.5821/ace.13.38.5207>
- Bilgili, M. (2016). Coğrafya öğretiminde mekân ve yer karmaşası üzerine bir araştırma. *Coğrafya Eğitimi Dergisi*, 2(1), 11-19.
- Bilgili, M. (2020). Coğrafyada mekan felsefesi üzerine yaklaşımlar. *International Journal of Geography and Geography Education*, 41, 88-102. <https://doi.org/10.32003/igge.674936>
- Bilgili, M., & Yıldırım, S. (2024). Coğrafyada temel kavramların ilişkiselliği: Mekân, yer, peyzaj ve bölge, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 62, 283-293. <https://doi.org/10.30794/kausbed.1445668>
- Birkök, M. C. (2008). Bir toplumsallaştırma aracı olarak eğitimde alternatif medya kullanımı: Sinema filmleri: Alternate media usage in education as a socialization tool: Movies. *Journal of Human Sciences*, 5(2), 1-12. <https://doi.org/10.14687/ijhs.v5i2.574>
- Bozdoğan, S., & Benek, S. (2021). Modern coğrafi düşüncede mekân ve yer kavramlarının teorik temelleri üzerine bir değerlendirme. *Coğrafya Dergisi*, 43, 177-195. <https://doi.org/10.26650/JGEOG2021-892074>

- Brown, B., Perkins, D. D., & Brown, G. (2003). Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 259-271. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(02\)00117-2](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(02)00117-2)
- Buttimer, A. (1990). Geography, humanism, and global concern1. *Annals of the Association of American Geographers*, 80(1), 1-33.
- Canpolat, E. (2022). Sivas ilinde yer değiştiren yerleşmeler. M.A. Ceylan & Y. Dinç (Ed.). *Seçilmiş örneklerle Türkiye'de yer değiştiren yerleşmeler*. içinde (s. 313-370). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Cengiz, G. (2015). Yeşim Ustaoglu sinemasının kamusal alan bağlamında içerik analiz yöntemiyle incelenmesi: Güneşe Yolculuk ve Bulutları Beklerken film örnekleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 50, 20-32.
- Ceylan, M. A. (2011). *Manisa İlinde Yer Değiştiren Yerleşmeler*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Ceylan, M. A. (2022). *Yer değiştiren yerleşmeler: Tanım, sınıflandırma, malzeme, metot, süreç ve önceki çalışmalar*. M.A. Ceylan & Y. Dinç (Ed.) *Seçilmiş örneklerle Türkiye'de yer değiştiren yerleşmeler*. İçinde (s. 1-48). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Correa, I.D. & Gonzalez, J. L. (2000). Coastal erosion and village relocation: A Colombian case study. *Ocean & Coastal Management*. 43 (1), p.51-64.
- Cox, H. (1968). The Restoration of a sense of place: A Theological reflection on the visual environment. *Ekistics*, 25, 422-424.
- Cürebali, İ. (2004). Yer değiştiren yerleşmelere iki örnek: Kıratlı ve Bahçeli köyleri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, 12, 75-84.
- Çınar, H. & Aydın, D. (2019). Anadolu'da yer değiştiren bir köyde mekânın biçimlenmesindeki doğal ve sosyo-kültürel etkenlerin karşılaştırılması: Eski ve Yeni Kesmez köyü. *Turkish Studies*, 14(6), 3167-3185
- Demir, G. (2022). Nusaybin'de (Mardin) Kentsel Dönüşümün Yer Duygusuna Etkileri [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi.
- Demirel, S. (2005). *Production of space in the post earthquake region: Three cases from Düzce*. (Master Thesis, METU, Ankara).
- Dikmen, S. (2018). Sustainable relocation in rural areas: An investigation in Çukur village, Turkey. *European Journal of Sustainable Development*, 7(1), 59. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2018.v7n1p59>
- Dinç, Y. & Usun Ç. F. (2018). Gücüş, Harfilli ve Arslanlı köylerinin (Erdemli/Mersin) yer değiştirme süreçlerinde coğrafi faktörlerin etkisi, *Uluslararası Erdemli Sempozyumu (19-21 Nisan)* Bildiriler Kitabı (s.783-795). Mersin.
- Dinç, Y. (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası yeniden yapılanma sürecinde yere bağlılığın değerlendirilmesi: Antakya (Hatay) örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*, 83, 45-57. <https://doi.org/10.17211/tcd.1347063>
- Dinç, Y., Canpolat, E., & Ceylan, M.A. (2021). *Hatay ilinde doğal ve beşeri nedenlerle yer değiştiren yerleşmeler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dixon, J., & Durrheim, K. (2004). Dislocating identity: Desegregation and the transformation of place. *Journal Of Environmental Psychology*, 24(4), 455-473. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2004.09.004>
- Entrikin, J. N. (1976). Contemporary humanism in geography. *Annals of the Association of American Geographers*, 66(4), 615-632.
- Forsyth, A., & Peiser, R. (2021). Lessons from planned resettlement and new town experiences for avoiding climate sprawl, *Landscape and Urban Planning*, 205,103957
- Fural, Ş. & Cürebali, İ. (2017). Afet nedeniyle yer değiştiren yerleşmelere bir örnek: Haskızlıören köyü (Serik/Antalya). *Uluslararası Jeomorfoloji Sempozyumu (12-14 Ekim 2017) Bildiriler Kitabı* (s. 372-380). Elazığ.
- Fural, Ş. (2022). Kırşehir'de doğal afet (deprem) nedeniyle yer değiştiren yerleşmeler. M.A. Ceylan & Y. Dinç (Ed.). *Seçilmiş örneklerle Türkiye'de yer değiştiren yerleşmeler*. içinde (s. 411-430). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Gifford, R., Scannell, L., Kormos, C., Smolova, L., Biel, A., Boncu, S., Corral, V., Güntherf, H., Hanyu, K., & Hine, D. (2009). Temporal pessimism and spatial optimism in environmental assessments: An 18-nation study. *Journal of Environmental Psychology*, 29(1), 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.06.001>
- Girgin, M. (1995). Kütle hareketleri nedeniyle yer değiştiren yerleşmelere bir örnek: Gördes (Manisa). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 1, 155-173.
- Gladkey, A. (2013). Humanistic paradigm of geography. *Central European Regional Policy and Human Geography*, 3(2), 7-14.
- Gold, J. R. (2019). Behavioral geography. *International Encyclopedia of Human Geography*, 1, 282-293.
- Goodson, I., & Walker, R. (2004). Putting life into educational research. R. R. Sherman & R. B. Webb (Eds.) *Qualitative research in education: focus and methods* in (ss. 108-122). London: Routledge.
- Gök, Y. (2001). Erzurum-Kars depreminden (1983) sonra yeri değiştirilen yerleşmeler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 5, 145-158.
- Gök, Y., & Yazar, M. (2011). Afetlere maruz kalan yerleşmelerin yer değişiminde karşılaşılan sorunlara bir örnek: İspir Madenköprübaşı beldesi Elmalı mahallesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 73-94.
- Göregenli, M., Karakus, P., Kösten, E. Y. Ö., & Umuroglu, I. (2014). Mahalleyle bağlılık düzeyinin kent kimliği ile ilişkisi içinde incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 73.
- Hashemnezhad, H., Heidari, A.A., & Hoseini, P.M. (2013). Sense of place and place attachment a comparative study, *International Journal of Architecture and Urban Development*, 3(1), 5-12.

- Hayli, S., & Canpolat, F. A. (2017). Doğal ortam şartlarında gerçekleşen olumsuzluklar nedeniyle Erzincan Ovası'nda yeri değiştirilen köyler. *Uluslararası Jeomorfoloji Sempozyumu (12-14 Ekim 2017) Bildiriler Kitabı* (s. 288-296). Elazığ.
- Hidalgo, M. C., & Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of environmental psychology*, 21(3), 273-281.
- Hummon, D. M. (1992). Community attachment: Local sentiment and sense of place. In I. Altman & S. M. Low, (eds.), *Place Attachment*, Plenum.
- Jorgensen, B. S. & Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their property, *Journal of Environmental Psychology*, 21, 233-248.
- Kaba, B. (2022). Turkish rural lifestyle migrants to Muğla: A qualitative analysis of video narratives. *Ege Coğrafya Dergisi*, 31(2), 305-319. <https://doi.org/10.51800/ecd.1124245>
- Kaba, B., & Südaş, İ. (2018). *Mavişehir'in belirli kuralları vardır kapalı yerleşmelerde insan-mekân ilişkisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Kapluhan, E. & Tuncer, K. (2022). Burdur ilinde yer değiştiren yerleşmeler. M.A. Ceylan & Y. Dinç (Ed.). *Seçilmiş örneklerle Türkiye'de yer değiştiren yerleşmeler*. içinde (s. 131-180). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Kaya, F. (2002). Türkiye'de yeri değiştirilen şehirlere bir örnek: Doğubayazıt. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7, 69-88.
- Kaya, İ. (2014). Coğrafi düşüncenin değişimi ve paradigmlar. Y. Arı & İ. Kaya (Ed.) *Coğrafya araştırma yöntemleri*. içinde (s.19-49), Coğrafyacılar Derneği, Balıkesir.
- Kaygalak, İ. (2011). Postmodern eleştirilerin coğrafi düşünce ve yeni mekan kavrayışları üzerine yansımaları. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(1), 1-10.
- Koday, Z. (2013). Yeri değiştirilen köy yerleşmelerine örnek: Aşağı Çat, Yukarı Çat ve Taşağıl köyleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 223-238.
- Koday, Z. & Kaymaz, Ç.K. (2019). Daphan ovasında yeri değiştirilmiş yerleşmelere yönelik bir inceleme: Gelinkaya, Küçükgeçit ve Çayköy örnekleri (Erzurum). *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 11(4), 79-104.
- Kurt, H. (2022). Adana ilinde yer değiştiren yerleşmeler. M.A. Ceylan & Y. Dinç (Ed.). *Seçilmiş örneklerle Türkiye'de yer değiştiren yerleşmeler*. içinde (s. 49-80). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Lawton, R. (1983). Space, place and time. *Geographical Association*, 68(3), 193-207.
- Lewicka, M. (2005). Ways to make people active: The role of place attachment, cultural capital, and neighborhood ties. *Journal of Environmental Psychology*, 25(4), 381-395. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.10.004>
- Ley, D., & Samuels, M. S. (2014). Introduction: Contexts of modern humanism in geography. In *Humanistic Geography (RLE Social & Cultural Geography)* (pp. 1-17). Routledge.
- Lora-Wainwright, A. (2014). Grassroots perspectives on relocation: threats and opportunities. *Positions*, 22(3), 661-689.
- Matti,S., Cullen,M., Reichardt,U., & Vigfusdottir, A. (2023). Planned relocation due to landslide-triggered tsunami risk in recently deglaciated areas. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 86, 103536
- McAndrew, F. T. (1998). The measurement of 'Rootedness' and the prediction of attachment to home-towns in college students, *Journal of Environmental Psychology*, 18, 409-417.
- Mertol, H., Köksal, Ü., & Yıldırım, M. (2021). Türk sinemasında iç göç: 1950-1960 döneminin coğrafi olarak okunması. *Kent Akademisi*, 14(3), 765-776. <https://doi.org/10.35674/kent.902239>
- Mertol, H. & Kaya, N.G. (2021). Farklı coğrafyada öğretmen olmak: "İki Dil Bir Bavul" filminin eşitsizliğin coğrafyası açısından analizi. XIII. *Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (7-9 Ağustos) Bildiriler Kitabı*, (s.365-372).
- Mesch, G., & Manor, O. (1998). Social ties, environmental perception, and local attachment, *Environment and Behavior*, 30(4), 504-519.
- Metin, O. & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 273-294.
- Orhan, F., & Gök, Y. (2016). Baraj yapımı nedeniyle yeri değiştirilen yerleşmelere iki örnek: Oruçlu ve Zeytinlik köyleri (Artvin). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21(35), 131-148. <https://doi.org/10.17295/dcd.58254>
- Özgen, N. (2010). Bilim olarak coğrafya ve evrimsel paradigmları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(2), 1-26.
- Özgür, E. M. (2021). Türk beşeri coğrafyasında ihmal edilmiş bir paradigma: Hümanist coğrafya. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(1), 205-224. <https://doi.org/10.51800/ecd.892187>
- Poyraz, M. (2022). Aksaray'da doğal faktörler nedeniyle yer değiştiren yerleşmelere bazı örnekler. M.A. Ceylan & Y. Dinç (Ed.). *Seçilmiş örneklerle Türkiye'de yer değiştiren yerleşmeler*. içinde (s. 393-410). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Pretty, G.H., Chipuer, H. M. & Bramston, P. (2003). Sense of place amongst adolescents and adults in two rural Australian towns: The discriminating features of place attachment, sense of community and place dependence in relation to place identity, *Journal of Environmental Psychology*, 23, 273-287.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: SAGE Publications.

- Rızvanoğlu, M.T. (2019). Kademeli olarak yeri değiştirilmiş yerleşmelere bir örnek: Taşbaşı mahallesi (Tortum/Erzurum). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 647-673.
- Rourke, L., & Anderson, T. (2004). Validity in quantitative content analysis. *Educational Technology Research and Development*, 52(1), 5-18. <https://doi.org/10.1007/BF02504769>
- Sack, R. (1993). The power of place and space. *Geographical Review*, 83(3), 326-239.
- Schreier, M. (2013). *Qualitative content analysis in practice*. London: Sage Publications Ltd.
- Seamon, D., & Lundberg, A. (2017). Humanistic geography. *International Encyclopedia of Geography: People, the Earth, Environment and Technology*, 6(1).
- Silver, A., & Grek-Martin, J. (2015). "Now we understand what community really means": Reconceptualizing the role of sense of place in the disaster recovery process. *Journal of Environmental Psychology*, 42, 32-41. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.01.004>
- Sönmez, M. E. (2012). Barajların mekân üzerindeki olumsuz etkileri ve Türkiye'den örnekler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 213-231.
- Stokols, D., & Shumaker, S. A. (1981). People in places: A transactional view of settings. Harvey, J. H. (Ed.). *Cognition social behaviour and the environment*. in (pp.441-488), NJ: Lawrence Erlbaum Assoc.
- Sunkar, M. (2010). Kayabeyli'nin (Baskil/Elazığ) yer değiştirmesinde etkili olan doğal olaylar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15(24), 237-253.
- Südaş, İ. (2019). *Şehirden kopuş mu? Değişen İzmir'de köylere göç*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Şenol, C. (2019). Erbaa şehrinin yer değiştirmesi ve mekansal etkileri. S. Üçışık Erbilin & G. Şahin (Ed.) *Beşeri ve iktisadi coğrafya araştırmaları Prof. Dr. Nuran Taşlıgil'e armağan*. içinde (s. 507-523). İstanbul: Eski Babil Yayınları.
- Taş, M. A. (2022). Erzincan ilinde yer değiştiren yerleşmeler. M.A. Ceylan & Y. Dinç (Ed.). *Seçilmiş örneklerle Türkiye'de yer değiştiren yerleşmeler*. içinde (s. 181-244). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Tuan, Y.-F. (1976). Humanistic geography. *Annals of the Association of American Geographers*, 66(2), 266-276.
- Tuan, Y.-F. (1991). A view of geography. *Geographical review*, 99-107. <https://doi.org/10.2307/215179>
- Tuan, Y.-F. (2001). *Space and place: The perspective of experience*. London: University of Minnesota Press (Eighth Printing).
- Tuncel, M. (1974). Türkiye'de yer değıstiren şehirler hakkında bir ilk not. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 20-21, 119-128.
- Tunçdilek, N. (1967). *Türkiye iskân coğrafyası: Kırsal iskân: (köy-altı iskân şekilleri)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak. Yay. No: 1283.
- Turut, H., & Özgür, E. M. (2018). Bir kente göçün hikâyesi: Süreçler, bütünleşme ve aidiyet. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16(1), 153-180. https://doi.org/10.1501/Cogbil_000.000.0196
- Tuncer Gürkaş, E., & Barkul, Ö. (2012). Yer üzerine kavramsal bir okuma denemesi. *Sigma*, 4, 1-11.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2020). *Beşeri coğrafya insan, kültür, mekan*. İstanbul: Çantay Kitapevi.
- Uğur, A. & Aliğaoglu, A. (2018). *Şehir coğrafyası* (6. baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Uğur, A. & Aliğaoglu, A. (2018). Şehirsal alanda yok-yerler: Türkiye'de gökdelenler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 2775-2791.
- Usta, G. (2020). Mekân ve yer kavramlarının anlamsal açıdan irdelenmesi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 10(1), 25-30.
- Uysal, A. (2015). Londra'daki Türklerde aidiyet ve mekân ilişkisi. *Coğrafya Dergisi*, 30, 61-78.
- Ünal, Ç. (1998). Yeniden yerleştirme sorunları, çözüm önerileri ve bir örnek. *Türk Coğrafya Dergisi*, 33, 163-182.
- Varnacı Uzun, F. (2024). Antakya'ya yönelik yer duygusu: Şubat 2023 depremleri sonrası gitmek mi zor kalmak mı?. *Ege Coğrafya Dergisi*, 33(1), 1-30. <https://doi.org/10.51800/ecd.1455130>
- Varol, S., Yılmaz, C. & Albayrak, L. (2021). Türkiye'de yer değiştiren şehirlerin tekrar eski yerine doğru yer değiştirmesi: Erbaa-Tokat örneği. *Uluslararası Lisansüstü Çalışmalar Kongresi (17-20 Haziran 2021) Bildiriler Kitabı* (s. 450-463).
- Yakut, M.E. (2022). Bingöl ilinde yer değiştiren yerleşmeler. M.A. Ceylan & Y. Dinç (Ed.). *Seçilmiş örneklerle Türkiye'de yer değiştiren yerleşmeler*. içinde (s. 81-130). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Yang, X., Zhao, H., & Ho, P. (2017). Mining-induced displacement and resettlement in China: A study covering 27 villages in 6 provinces. *Resources Policy*, 53, 408-418.
- Yavan, N. & Kurtar Anlı, C. (2023). Tüketim mekanları ve üçüncü yerlerin analizinde yeni bir kavram ve çerçeve önerisi: Mekanyer. *Türk Coğrafya Dergisi*, 84, 7-26.
- Yıldırım, S., & Bilgili, M. (2024). Yer üzerine: Felsefi hermönetik bir yaklaşım. *Liberal Düşünce Dergisi*, 114, 119-138.
- Yılmaz, A., Şahin, K. & Şahin, M.H. (2013). Depreme bağlı yeri değiştirilen bir şehir: Erbaa, Tokat. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(24), 414-424.
- Young, D., & Essex, S. (2019). Climate change adaptation in the planning of England's coastal urban areas: Priorities, barriers and future prospects. *Journal of Environmental Planning and Management*, 63(5), 912-934.